

Právnická fakulta Masarykovy univerzity

Právo a Právní věda

Katedra mezinárodního a evropského práva

Diplomová práce

Spory mezi členskými státy EU a jejich řešení

Ivona Hladíková

2013/2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Spory mezi členskými státy EU a jejich řešení“ zpracovala sama. Veškeré prameny a zdroje informací, které jsem použila k sepsání této práce, byly citovány v poznámkách pod čarou a jsou uvedeny v seznamu použitých pramenů a literatury.

V Brně, dne 28. 3. 2014

.....

Ivona Hladíková

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé diplomové práce JUDr. Davidu Sehnálkovi, Ph.D. za pomoc, cenné rady a připomínky při zpracování práce. Také bych ráda poděkovala rodičům a přátelům, kteří mě podporovali nejen při psaní této práce, ale i během celého studia.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá řešením sporů mezi členskými státy Evropské unie. Vychází z identifikování oblastí vzniků sporů. Těžiště práce představuje rozbor způsobu řešení sporů před Soudním dvorem Evropské unie. Počínaje administrativním řízením před Komisí, přes soudní řízení, až po pokutování. Obsažena je i relevantní judikatura. Rozebrány jsou i další možnosti řešení sporů jak v rámci unijního práva, tak mimo něj. Tedy vyjednávání, vyšetřování, dobré služby a mediace, smírčí řízení jako nezávazné způsoby a rozhodčí řízení a soudní řízení jako způsoby závazné.

Klíčová slova

Pokutování, Řešení sporů, Řízení o porušení povinnosti, Soudní dvůr Evropské Unie, Soudní řízení, Žaloba členského státu

Abstract

The submitted thesis deals with different dispute settlement mechanisms among the Member states of the European Union. It is based on identifying the areas of formation of the disputes. The main part of the work represents the analysis of the dispute settlement mechanism before the Court of Justice of the European Union, from administrative proceeding before Commission, through judicial proceeding, to penalties. The thesis also includes relevant case law. It also deals with the analysis of other dispute settlement mechanisms both within and beyond the EU law – negotiation, investigation, good offices, mediation and conciliation as nonbinding dispute settlement mechanisms and arbitration and judicial proceeding as binding dispute settlement mechanisms.

Key words

Imposition of fines, Dispute Settlement, Infringement Proceeding, Court of Justice of the European Union, Judicial Proceeding, Application of the Member State

Obsah

Seznam použitých zkratk.....	6
Úvod.....	7
1. Vymezení sporů mezi státy	10
1.1 Spory v mezinárodním právu	10
1.2 Spory spadající pod jurisdikci SD EU.....	14
2. Řízení dle čl. 259-260	17
2.1 Krátký historický exkurs	17
2.2 Začátek řízení	20
2.2.1 Předběžné řízení před Komisí	20
2.2.2 Žaloba	25
2.3 Soudní řízení.....	27
2.3.1 Zastupování státu před SD EU.....	27
2.3.2 Průběh řízení	29
2.3.3 Nejčastější obranná tvrzení států	32
2.3.4 Rozhodování	35
2.4 Pokutování států	38
2.5 Judikatura	46
3. Jiné možnosti řešení sporů	50
3.1 Nezávazné možnosti	50
3.2 Závazné možnosti řešení	54
Závěr	61
Seznam použité literatury	63

Seznam použitých zkratk

EHS	Evropské hospodářské společenství
ESD	Evropský soudní dvůr
ESUO	Evropské sdružení uhlí a oceli
EU	Evropská unie
EURATOM	Evropské společenství pro atomovou energii
JEA	Jednotný evropský akt
JŘ	Jednací řád
Komise	Evropská komise
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
OKP	Odbor komunitárního práva
OSN	Organizace spojených národů
SD ES	Soudní dvůr Evropských společenství
SD EU	Soudní dvůr Evropské unie
SES	Smlouva o Evropských společenstvích
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Smlouvy	Souhrnné označení pro SEU a SFEU
SRS	Stálý rozhodčí soud
WTO	Světová obchodní organizace

Úvod

Stát jako suverén a samostatná jednotka má vždy své potřeby a zájmy, které chce udržovat a chránit. Avšak tyto potřeby a zájmy jednoho státu se nemusí a často se ani neshodují s potřebami a zájmy státu jiného. Proto už od vzniku států vznikají i spory mezi nimi. I v tak politicky a ekonomicky integrovaném celku jako je Evropské unie (dále jen EU) mají státy některé názory odlišné. Proto často i mezi nimi vznikají spory, které je potřeba řešit. Při dodržování zásad mezinárodního práva, konkrétně zásady mírového urovnání sporů a zásady zákazu použití síly a hrozby silou, je potřebný systém pro řešení konfliktů.

Cílem mé diplomové práce bude identifikovat oblasti, kde potenciálně mohou vznikat spory, identifikovat mechanismy jejich řešení s důrazem na proces řešení sporů členských států před Soudním dvorem Evropské unie (dále jen SD EU), avšak nebudou opomenuty ani jiné formy a možnosti řešení. Zároveň se pokusím jednotlivé způsoby zhodnotit a vybrat nejvhodnější prostředek, jak pro vyřešení sporu, tak pro udržení korektních vztahů mezi státy.

EU je nadstátním útvarům s větší provázaností států jako u běžných mezinárodních organizací, právní normy jí vydávané jsou pro státy závazné. Je téměř nepředstavitelné, že by dnes 28 členských států EU bylo schopno dosáhnout konsenzu ve všech otázkách, které pod pravomoc EU spadají. Ne všem státům bude vyhovovat přijatá úprava, někdy dokonce může být i škodlivá, a tudíž by samy od sebe nebyly ochotny ji dodržovat. Proto je nezbytná existence systému pro kontrolu dodržování a případně i vynucování tohoto práva. Ve své práci se budu podrobněji zabírat právě řešením sporů členských států pomocí SD EU, konkrétně žaloby jednoho členského státu proti členskému státu jinému podle čl. 259 Smlouvy o Fungování Evropské Unie¹ (dále jen SFEU). Toto téma jsem si vybrala hlavně z důvodu potencionálního nárůstu počtu konfliktů při rozšiřování EU o další členské státy, zejména z východní Evropy, s odlišným historickým

¹ Smlouva o fungování Evropské unie. Konsolidované znění publikované v Úř. věst. C 83, 30. 3. 2010, s. 25 CELEX: 12010E/TXT.

vývojem, kulturou a s ne až tak stabilním politickým a ekonomickým zázemím, a taky proto, že je tato tematika v české odborné literatuře poněkud málo zpracovaná. Rozsáhlejší zpracování a ucelenější pohled na věc by mohly být v budoucnu přínosem.

Diplomová práce vychází zejména z primárních smluv EU- SFEU a Smlouvy o Evropské Unii² (dále jen SEU), českých i zahraničních monografií a rozhodnutí SD EU. V menší míře jsou použity i odborné články a internetové zdroje. Ke zpracování práce jsem použila především metody deskripce a analýzy, v některých kapitolách byla využita i metoda komparace.

Práce je rozdělena do pěti navazujících kapitol, kde každá z nich se věnuje ucelené části. V první kapitole diplomové práce vymezím spory v mezinárodním právu, oblasti jejich vzniku a jejich třídění. Dále pak popíšu spory vznikající mezi členskými státy v rámci EU, jejich druhy a příčiny.

Druhá kapitola se věnuje samotnému řešení sporů před SD EU- tedy řízení podle čl. 259- 260 SFEU. Po krátkém historickém exkurzu ohledně zavedení institutu žaloby jednoho členského státu na stát jiný pro porušení norem práva EU, podrobněji rozeberu samotnou žalobu. Její náležitosti a proces podání včetně nezbytně předcházejícího správního řízení, kdy se stát musí nejdříve obrátit na Komisi. Následně popíšu tzv. „sankční řízení“, které nastupuje po nesplnění prvotního rozsudku SD EU. Závěr této kapitoly bude věnován sankcím, které mohou být uloženy státu, jejich druhům- paušál a penále, a možnosti jejich kombinace.

Třetí kapitola obsahuje přehled dosavadní judikatury SD EU v případech, kdy byla žaloba na stát podána přímo jiným státem. U jednotlivých případů se pokusím rozebrat jejich pozadí a též způsob vyřešení konfliktu.

² Smlouva o Evropské unii (SEU) byla podepsána 7. února 1992 v Maastrichtu a vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. CELEX: 11992M/TXT.

V následující kapitole práce se budu věnovat neprávní možnosti řešení sporů mezi státy. Postupně popíšu průběh diplomatického jednání, následně dobrých služeb a mediace, a nakonec smírčího řízení. Ke každému institutu budou uvedeny jeho výhody, nevýhody a vhodnost tohoto typu řešení při jednotlivých druzích sporů.

Poslední část práce bude věnována možnostem řešení sporů mezi státy mimo pravomoc EU a SD EU. Budu se zde zabývat rozhodčím řízením a řízením soudním. Vzhledem k obsáhlosti tématu jednotlivých řešení se pokusím tyto formy alespoň přiblížit.

1. Vymezení sporů mezi státy

1.1 Spory v mezinárodním právu

V obecném mezinárodním právu nastupuje odpovědnostní následek v případě porušení primární povinnosti. Ten ovšem nastoupí jen v případě nesporného porušení, kdy i porušující stát své porušení uzná. To se však často neděje a porušitel svou odpovědnost vůbec nepřipouští. Protože povinnost řešit spory není stanovena obecným mezinárodním právem, musí být tato vždy založena smluvně. Dnes je pokojné řešení mezinárodních sporů vyjádřeno jako zásada v čl. 2 odst. 3 Charty Organizace spojených národů (dále jen OSN), který zavazuje státy řešit své spory pokojnými prostředky tak, aby nebyly ohroženy mezinárodní mír, bezpečnost a spravedlnost. Charta OSN dále uvádí ve svém čl. 33 odst. 1 demonstrativní výčet konkrétních, na výběr daných prostředků.³

Obecně můžeme definovat spor jako neshodu o právní nebo faktické otázce. Mezinárodní spor pak představuje neshodu mezi dvěma subjekty mezinárodního práva. Pokud se jedná o státy, jde o mezistátní spor. Tyto se netýkají jen otázek aplikace či výkladu dané právní normy (spory právní), nýbrž i oblasti vůbec nenormované či volnostní, kde je případně dotčen jen mocenský zájem státu jednoho, který se cítí být poškozen postupem státu jiného (spory politické). Nadto se velmi často vyskytují i spory z výkonu ochrany, jež jsou zapříčiněny konkrétním chováním státu vůči v zemi pobývajícím cizincům či jejich majetku (fyzickým a právnickým osobám). Tímto postupem se může cítit být dotčen jejich domovský stát, pokud má ovšem o jejich ochranu v dané oblasti zájem. Z hlediska použitých prostředků řešení konfliktů můžeme konflikty specifikovat jako násilné a nenásilné. Pokud zúčastněné strany řeší konflikt pouze s použitím mírových prostředků, jde o konflikt nenásilný. Naopak pokud některý z aktérů konfliktu použije k jeho řešení sílu, jde o konflikt násilný, kde základním

³ ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 532. ISBN 9788071797289

dokumentem pro klasifikaci ozbrojených konfliktů v mezinárodním právu jsou Ženevské konvence.⁴

Jak již bylo řečeno výše, násilné řešení sporů je v dnešním mezinárodním právu až na pár výjimek zakázáno. Prostředky smírného řešení dělíme na ty formy, jejichž závěry mají povahu poradní, tedy jsou doporučením a lépe se hodí k řešení politických sporů. Formy, jejichž závěry jsou právně závazné, tedy soudní rozsudky a arbitrážní nálezy, jsou určeny k řešení sporů právních.⁵

Dalším faktorem, který je využíván ke specifikaci konfliktů v mezinárodních vztazích, jsou příčiny konfliktů, resp. druh zájmů, které aktéři prosazují, a cílů, kterých se snaží dosáhnout. V mezinárodních vztazích hovoříme o teritoriálních konfliktech (konflikty o území), o mocensko-politických konfliktech (konflikty o získání, udržení a formu moci), o boji o nezávislost, o ideologických konfliktech a o ekonomických konfliktech, resp. konfliktech o zdroje.⁶ V podstatě může spor vzniknout v jakékoliv oblasti, kterou si stát chce upravovat sám, ve které uplatňuje své zájmy a jiný stát v ní uplatňuje zájmy protichůdné. V duchu tohoto členění půjde v rámci EU většinou jen o konflikty ekonomické, kdy obsazování území, nebo přebírání moci nad jiným státem by znamenalo hrubé porušení jak mezinárodního práva, tak základní ideologické koncepce EU.

V začátcích závisel způsob řešení sporu výhradně na státech, které se ho účastnily. Respektive na státu, potažmo státech, které měly dostatečnou moc, aby si prosadily svoje řešení. Způsoby dosažení výsledku nebyly nijak omezovány. Státy byly oprávněny používat sílu, dokonce i vojenskou na prosazení svých zájmů a vyjednání jim vyhovujících podmínek, bez povinnosti pokusit se před tím o smírné řešení. Jediným omezením mohly být vzájemné smlouvy, které státy

⁴ WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, s. 45. ISBN 9788073803391

⁵ ČEPELKA, op. cit., s. 533

⁶ WAISOVÁ, op. cit., s.45

mezi sebou uzavíraly, a tyto pak omezovaly použití síly.⁷ Také jakákoliv intervence třetí strany, v rámci zjišťování porušení atp., do sporu sice byla možná, ale nikoliv povinná a většinou se tato fáze jednoduše přeskakovala. I když to vypadá, že síla byla jediným řešením sporů, není tomu tak. Státy v průběhu let vytvořily mechanismy a instituce pro mírové řešení. Tradiční způsoby se dělily na skupinu možností bez účasti třetí strany, kam se zařazuje zejména vyjednávání. Druhou skupinou byly řešení s účastí třetí nezávislé strany, kam se řadí především vyšetřování, dobré služby, mediace a smírčí řízení, a nesmíme zapomenout na arbitráž a soudní řízení.⁸ Výsledek řešení může být pro státy buďto nezávazný, kdy jsou vázány jen vzájemným dobrým slovem, nebo dohodou, a je víceméně jen na nich zda ji budou dodržovat. Naproti tomu arbitráž a soudní řízení jsou závaznými způsoby, a většinou je možné se jejich plnění po státu dožadovat. Protože podrobné rozebrání jednotlivých způsobů by zabralo na celou diplomovou práci, nebudu se jim na tomto místě dále věnovat, avšak obecně je přiblížím v poslední kapitole.

Zlom v možnostech řešení mezinárodních sporů nastal po druhé světové válce, jako následek vytvoření OSN a přijetí její Charty, a též přijetím Deklarace zásad přátelských vztahů a spolupráce mezi státy a Manilské deklarace o mírovém řešení mezinárodních sporů. Vedle zákazu použití síly v člancích 2.3 a 33 Charty OSN, státy mají nově povinnost řešit své politické i právní spory mírovou cestou. K přispění mírového řešení sporů vydalo OSN nezávaznou příručku o mírovém řešení sporů mezi státy,⁹ která má pomoci státům si vybrat vhodné řešení pro jejich konkrétní spor. Po zavedení zákazu použití síly se vyvinuly dvě hlavní větve řešení sporů. Na jedné straně se státy vracely k tradičním způsobům řešení, jak byly zmíněny výše, a tyto ještě státy posilovaly a přetvářely do stálých nebo polostálých institucí. Na druhé straně, hlavní politické orgány OSN, tedy Valné

⁷ Např. Smlouva o Společnosti národů z roku 1919, nebo Pařížský pakt z roku 1928.

⁸ CASSESE, Antonio. *International Law*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2005, s. 278-279, ISBN 9780199259397

⁹ OSN: *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States* [online]. Published by United Nations in New York, 1992 [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <<http://www.un.org/law/books/HandbookOnPSD.pdf>>

shromáždění a Rada bezpečnosti, se začali zabývat spory a situacemi, které by mohly ohrozit mír. Dalším znakem modernizace práva a postupů řešení sporů je uvědomění států, že v mnoha oblastech může být řešení sporu nahrazeno vytvořením mechanismu na stálé báze, který bude dohlížet na dodržování mezinárodního práva a tím předcházet jeho porušování a vzniku sporů. Jinými slovy je lepší vytvářet instituce preventivního charakteru, které budou dohlížet na jednání v souladu s právem, než zřizovat instituce, které budou jednání v rozporu s právem trestat.¹⁰

V období po studené válce se vytváření institucí řešících mezinárodní spory výrazně hnulo kupředu.¹¹ Státy si pořád častěji vybírají cestu, kdy delegují řešení sporu na nezávislou třetí stranu. I tyto instituce se postupem času vyvíjely. Ze začátku všechno řídily státy, které vedly spor. Ty se rozhodly, zda rozhodování přenesou na třetí stranu, vybíraly si rozhodce, a bylo jen na nich, zda řešení přijmou, nebo ho budou vetovat a tím pádem se stane nevymahatelným. Následný vývoj přinesl vyloučení tří hlavních bodů z rozhodování států. Jde o nezávislost soudců - jejich výběr, odvolávání atp., aby nebyly při rozhodování brány v úvahu zájmy toho kterého státu, přístup k instituci - zda musí stát dát souhlas, nebo je povinen přijmout pravomoc instituce, a způsob nakládání s rozhodnutím, tedy zda nemusí být ze strany státu, zejména vlády vyvíjena činnost k jeho vymožení. Čím méně mohou státy mluvit do těchto záležitostí, tím méně mohou ovlivnit i rozhodování, a tím se soud stává nezávislejším.¹² V moderní době jsou nejčastěji využívanými co nejvíce nezávislé instituce, avšak ani ty méně nezávislé, tedy ty,

¹⁰ CASSESE, op.cit., s. 282-283.

¹¹ Dnes existuje kolem 17 stálých nezávislých mezinárodních soudů. Pokud však budeme počítat i instituce, které nejsou soudy, ale kvazi soudními tribunály, výbory a komisemi, bude jich něco přes 40.

¹² K nejméně nezávislým patřil v minulosti Panel GATT podle staré úpravy, kde státy mohly vetovat rozhodnutí ex post. Do středu nezávislosti lze zařadit Mezinárodní soudní dvůr, kdy si státy určují, zda uznají pravomoc soudu. Ve světle tohoto dělení, nejvíce nezávislými jsou Soudní dvůr Evropské unie a Evropský soud pro lidská práva, kde mají státy minimální dosah na rozhodování a výkon rozhodnutí.

kde státy mohou nějakým způsobem ovlivnit řešení sporu, nevymizely a jsou používány dodnes.¹³

Každý ze způsobů řešení sporů je stále využíván. Záleží jen na státech a jejich vztazích, vůli a konečně i předmětu a závažnosti sporu. Pro udržení dobrých vzájemných vztahů mezi státy jsou vždy nejlepší způsoby řešení bez účasti třetí strany, nebo se třetí stranou, která má za úkol přivést je ke kompromisu. Státy si tak spor vysvětlí samy mezi sebou, dohodnou se a tím zůstávají vztahy korektní, protože se ani jedna ze stran necítí být poškozena, nebo alespoň ne markantně. Pro větší spory, kdy státy nejsou schopny dosáhnout dohody ani pomocí mediátorů nebo smírčího řízení, jsou určeny řešení se závazným výsledkem. Na jedné straně spor vyřeší, na druhé však mohou způsobit ještě větší napětí a další rozbroje. Je tedy jen a jen na státech jakou formu si zvolí pro svůj konkrétní spor.

1.2 Spory spadající pod jurisdikci SD EU

Značně omezené možnosti výběru formy řešení svých sporů ale mají státy v rámci sporů, které mezi nimi vzniknou z důvodu interpretace nebo aplikace evropského práva.

Evropské právo je právem Evropské unie a Evropského společenství pro atomovou energii (dále jen EURATOM). Je nadstátním právním systémem. Evropským právem rozumíme dnes zakládací smlouvy EU, tj. SEU a SFEU, jakož i právní normy přijaté orgány EU a mající v těchto pramenech svůj základ.¹⁴ Evropský právní řád je jedinečný. Je vybudován na principu nadstátnosti. Je to princip dosud nerealizovaný, protože základní zásadou mezinárodního práva je princip svrchované rovnosti států. Aby mohly být naplněny hlavní cíle Evropské unie, dobrovolně se členské státy vzdaly částečně své pravomoci na základě

¹³KEOHAN, Robert; MORAVCSIK, Andrew; SLAUGHTER, Anne-Marie. Legalized Dispute Resolution: Interstate and Transnational. *International organization* [online]. 2000, vol. 54, No. 3, s. 457- 488. [cit. 20. 2. 2014] ISSN: 00208183. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2601341>

¹⁴ TICHÝ, Luboš. a kol. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 47. ISBN 9788074003332

Smluv, které přijaly.¹⁵ Existence nadstátního právního systému, který je závazný, vyžaduje i jeho institucionální zajištění, a to nejen legislativní, kdy půjde o vytváření pro státy právně závazných norem, ale i soudní, kdy bude možno tyto normy vynucovat, a řešit spory vzniklé z jejich aplikace, většinou protiprávní. Dělíme ho na právo primární, sekundární a terciární. Závaznost norem práva primárního vychází přímo z mezinárodního práva, a to z Vídeňské úmluvy o smluvním právu, závaznost norem sekundárního práva je dána SEU, konkrétně čl. 288 SFEU (bývalý článek 249 Smlouvy o Evropských společenstvích, dále jen SES).¹⁶

V rámci EU půjde zejména o konflikty ekonomické, které budou většinou vyplývat z porušení povinností stanovených v rámci společných pravidel EU. Může jít jak o porušení závazků vyplývajících přímo ze Smluv, tedy práva primárního, tak závazků z práva sekundárního, a též o nedodržení závazků z jiných aktů orgánů EU (rozhodnutí, rozsudků SD EU). Porušení bývá způsobeno přímo nebo nepřímo orgánem členského státu a může k němu dojít aktivním jednáním (komisivním) nebo i zdržením se jednání, ke kterému byl povinen (omisivním). Stát nemůže vylučovat svoji odpovědnost například proto, že jeho parlament neschválil návrh zákona, který byl povinen přijat. Není rozhodující, který ze státních orgánů se jednání dopustil, mohou to být národní parlamenty, vlády, či orgány výkonné moci, za jednání státu se považuje i jednání soudů, u federativně uspořádaných států odpovídá federace za jednání jednotlivých orgánů částí federace. Stát dokonce odpovídá za jednání nestátní instituce kontrolované státními orgány. Zavinění se pro uplatnění odpovědnostních následků nevyžaduje. Členské státy se tedy nemohou dovolávat technických, institucionálních nebo politických obtíží, rozhodující je, že došlo k objektivnímu

¹⁵ TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2006, 301 s. ISBN 9788087212608

¹⁶ TICHÝ, op. cit., s. 329.

porušení. Tím je vyloučena i možnost exkulpace.¹⁷ Spory většinou vznikají mezi státy z porušení velkého rozsahu, kdy jinému státu tímto porušení vzniká újma, ať už samotnému státu nebo jeho občanům. Při porušení velkého rozsahu může jít o porušení práva s obecnějším dopadem, pro celou skupinu případů.¹⁸

Pro takto vymezené spory má SD EU výlučnou příslušnost, kterou mu svěřuje čl. 344 SFEU ve spojení s článkem 19 SEU. Členský stát, který je přesvědčený o tom, že jiný stát porušil své povinnosti vyplývající z práva EU může uvážit, zda a kdy podá žalobu proti porušiteli u SD EU, nebo se pokusí spor vyřešit jinou cestou. Tento postup řešení sporů mezi státy prostřednictvím Evropské komise (dále jen Komise) a SD EU se značně liší od jiných postupů v rámci mezinárodních organizací a mezinárodního společenství. Je obvyklé, že členové mezinárodních organizací nemohou být donuceni k zachování norem dané organizace, nebo obecného mezinárodního práva a případné spory jsou řešeny na principu dobrovolné spolupráce států. Jiná situace však platí pro členy EU, ti všichni podléhají jurisdikci SD EU, v případě porušení práva EU tak není možné, aby se z jurisdikce soudu vymanily. Tento rozdíl trefně vyjádřil jeden z referentů Komise: „ale uvědomte si, že kdyby nebylo *infringementů* byla by EU na úrovni OSN, kde je všechno jen „Member States shall“ a „may“ a když jde o věc, nikdo nic nedělá.“¹⁹

¹⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. dubna 1988. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 225/86. *Curia* [online]. [cit. 7. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=94892&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=587957>.

Itálie byla žalována pro nepřijetí právní úpravy, kterou podle unijního práva byla povinna přijat. Italská vláda se bránila, že udělala vše, co bylo v jejích silách a návrh zákona předložila do parlamentu, avšak ten neprošel přes senát. Senát je již nezávislý a vláda jednání v něm nemůže ovlivnit. SD EU to však nebral do úvahy, a rozhodl, že Itálie porušila unijní právo, protože stát je odpovědný i za jednání ústavně nezávislých orgánů. Stejným výsledkem i argumentací skončil také případ C- 8/70 Komise vs. Italská vláda se bránila tím, že zákon posunula senátu a víc udělat nemůže.

¹⁸ TICHÝ, op. cit., s. 368.

¹⁹ SMOLEK, M. „*Infringementy*“ – *bezzubé psisko na členské státy?*. Jiné právo [online]. publikováno 3.9.2008 [citováno 12.1.2014]. Dostupný z: <<http://jinepravo.blogspot.cz/2008/09/infringementy-bezzub-psisko-nalensk.html>>.

2. Řízení dle čl. 259-260

2.1 Krátký historický exkurs

Jádrem evropského soudního systému je SD EU (angl. European Court of Justice- ECJ, fr. Cour de justice européenne- CJE, něm. Europäischer Gerichtshof- EuGH). Prvotním smyslem soudního systému je dodržování právního řádu EU, jako základní podmínky existence EU. Smlouvy svěřují SD EU mimořádně důležitou úlohu spočívající v zajišťování dodržování evropského práva- čl.19 SEU. Tvoří ho Soudní dvůr, Tribunál a specializované soudy.²⁰

Na počátku vytvoření soudního systému společenství byla myšlenka jakéhosi soudního přezkumu rozhodnutí Vysokého úřadu (předchůdce Komise) v rámci Evropského společenství uhlí a oceli (dále jen ESOU). Pařížskými smlouvami o založení ESOU byl založen i jeden společný univerzální soudní orgán, který byl pověřen zajišťováním dodržování práva Společenství, jeho jednotným uplatňováním všemi členskými státy a řešením sporů vyvolaných jeho uplatňováním: Soudní dvůr ESOU. Soudní dvůr byl slavnostně ustaven v roce 1952 v Lucemburgu. Kvůli rozšiřujícím se pravomocím ESOU se musel změnit i Soudní dvůr. Římskými smlouvami o založení Evropského hospodářského společenství (dále jen EHS) a o EURATOMu byl v 1958 založen nový soudní orgán: Soudní dvůr Evropských společenství (dále jen SD ES), společný pro všechny tři společenství ESOU, EHS i EURATOM (Evropská společenství- dále jen ES). Zároveň byla podepsána Úmluva o některých společných orgánech Evropských společenství a bylo rozhodnuto, že SD ES nahradí Soudní dvůr ESOU.²¹ Nárůst soudní agendy a potřeba zkvalitnit soudní přezkum si vynutily další změny. V Jednotném evropském aktu 1986 (dále jen JEA) byla pověřena Rada ministrů, aby svým rozhodnutím zřídila další soudní orgán ES, na který by přešla část věcné působnosti Evropského soudního dvora (dále jen ESD), jak byl

²⁰ TICHÝ, op. cit., s. 171

²¹ Curia: *Soudní dvůr Evropských společenství: historické milníky, budovy a symboly*. [online]. [cit. 1. 2. 2014]. Dostupný z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-08/histoire_cs.pdf

SD ES přejmenován. Tak vznikl v roce 1988 Soud prvního stupně, dnes Tribunál.²² Pro tuto práci, tedy pro podávání žalob členských států vůči jiným členským státům pro porušení unijního práva, je relevantní zejména Soudní dvůr, který je pro řešení těchto žalob příslušný dle čl. 259 SFEU ve spojení s čl. 19 SEU.

Původní soudní orgán sloužící začínající evropské integraci, tedy Soudní dvůr ESUO neměl výslovně stanovenou pravomoc rozhodovat spory mezi členskými státy ESUO. Jeho hlavním posláním bylo dohlížet na správnou aplikaci a interpretaci Smlouvy o ESUO, a jak již bylo zmíněno výše, též plnil funkci soudní kontroly rozhodnutí a doporučení Vysokého úřadu, který byl předchůdcem dnešní Komise²³. Vysoký úřad měl za úkol dohlížet na plnění cílů a povinností, rozhodoval o veškerých porušeních povinností členskými státy. Aby nešlo o nepřezkoumatelné rozhodnutí a tím pádem nevznikala svévole v rozhodování, měly státy možnost požádat o přezkum Soudní dvůr ESUO a požadovat zrušení rozhodnutí. K zakotvení možnosti jednoho členského státu žalovat stát jiný pro porušení povinností plynoucích ze Smluv zakládajících dané Společenství došlo až Smlouvou o ESH v čl. 170²⁴, a Smlouvou o EURATOMu, kde článek 142 je totožný s článkem 170 Smlouvy o EHS. Šlo zjevně o záměr, aby nenastaly zbytečné komplikace, protože obě Společenství měly jen jeden společný Soudní dvůr, což bylo zakotveno v Úmluvě o některých společných orgánech Evropských společenství. V JEA byl zaveden speciální režim pro zneužití pravomocí ve věcech harmonizace vnitřních předpisů, kdy žalující stát nemusel nejprve podávat návrh Komisi na správní řízení, ale mohl předložit žalobu rovnou Soudu.

²² TÝČ, Vladimír a kol.. *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské Unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 7. ISBN 802103968X

²³ Blíže k tomu čl. 31 a násl. Smlouvy o ESUO

²⁴ V článku 170 se uvádí: „Má-li členský stát za to, že jiný členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá z této smlouvy, může věc předložit Soudnímu dvoru. Dříve než členský stát podá proti jinému členskému státu žalobu pro údajné nesplnění povinnosti, která pro něj vyplývá z této smlouvy, předloží věc Komisi. Komise vydá odůvodněné stanovisko poté, co umožní zúčastněným státům, aby si navzájem předložily písemná i ústní vyjádření.

Nevydá-li Komise takové stanovisko ve lhůtě tří měsíců ode dne, kdy jí věc byla předložena, může být věc předložena Soudnímu dvoru i bez stanoviska Komise.“

Maastrichtskou smlouvou, tedy SEU byla zavedena nová procedura před ESD. Kvůli malému ba až žádnému dodržování prvních rozsudků Soudního dvora byla zavedena žaloba pro nesplnění prvního rozsudku, která následovala po jednání Komise se státem, na základě kterého vydala odůvodněné stanovisko. Pokud ani poté stát neplnil povinnosti v rozsudku stanovené, následovala znovu žaloba, ve které už ovšem byla navržena sankce a ESD ji mohl uložit. V době před SEU byly rozsudky o porušení práva vymahatelné jen politickým tlakem. V čl. 170 není uvedena doba, do kdy by státy tyto rozsudky měly plnit, ale ESD ve svých rozhodnutích dovedl, že s plněním rozsudku musí být započato okamžitě po vynesení rozsudku a musí být splněn, co nejdříve je to možné.²⁵ Další změnou v rámci SEU bylo zavedení stejného speciálního řízení pro věci týkající se státních podpor - nyní čl. 108 odst. 2 jako v JEA pro věci týkající se harmonizace vnitřních předpisů - čl. 114 odst. 9. Tento postup nahrazuje obecný postup podle čl. 258 a 259 SFEU, jde také jen o možnost, nikoliv povinnost žalovat porušení práva. Komise nebo stát ale nemusí nejdříve zahajovat správní řízení před Komisí, ale může hned podat žalobu před SD EU.²⁶

Amsterodamskou smlouvou a Smlouvou z Nice nedošlo k žádným změnám co se žalob jednoho členského státu vůči státu jinému týče. Jen Amsterodamská smlouva zavedla nové číslování předmětných článků.

Po radikálních změnách zavedených Lisabonskou smlouvou²⁷, která dala Evropské unii právní subjektivitu v rámci mezinárodního práva, přišlo i na změny soudních orgánů. ESD je přejmenován na SD EU. Statut SD EU je obsažen v protokolu č. 3, jakékoliv jeho změny podléhají podle čl. 281 SFEU legislativnímu postupu. Jedinou výraznější změnou bylo urychlení procesu

²⁵ K tomu ku příkladu Rozsudky SD EU ve věcech: C- 131/84 Komise v. Itálie z roku 1985, C- 230/85 Komise v. Belgie z roku 1988, C- 375/89 Komise v. Belgie z roku 1991

²⁶ ONDREJÁT, Martin. *Pokutování členských států* [online]. Brno, 2008 [cit. 21. 2. 2014]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/107883/pravf_m/diplomka.pdf

²⁷ Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, podepsaná v Lisabonu dne 13. prosince 2007. Úř. věst. C 306, 17. 12. 2007, s. 1 – 229. CELEX: 12007L/TXT.

pokutování členských států za nedodržení prvního rozsudku SD EU o porušení práva EU. Zatímco podle čl. 228 SES musela Komise vydat znovu odůvodněné stanovisko, ke kterému se porušitelský stát mohl vyjádřit a teprve až potom věc předat znovu Soudnímu dvoru, podle nového článku 260 už odůvodněné stanovisko vydávat nemusí, stačí, pokud dá státu možnost se vyjádřit a pak může věc rovnou posunout SD EU k řízení o pokutě.²⁸ Samotné žaloby členských států zůstaly nedotčeny, jen znovu došlo k přečíslování předmětných článků.

2.2 Začátek řízení

2.2.1 Předběžné řízení před Komisí

Pokud se členské státy EU dostanou do vzájemného sporu, který vznikne z porušení norem unijního práva, mají možnost, nikoliv však povinnost, posunout řešení tohoto sporu SD EU. Jde o možnost přimět státy k dodržování svých povinností, nikoliv o povinnost toto dodržování kontrolovat, státy nejsou povinny podat žalobu pokaždé, když se o porušení evropského práva dozvedí, stejně tak nemají povinnost ho oznamovat jakýmkoliv jiným evropským úřadům. Státy jednak nemusí mít zájem na řešení každého případu porušení, a sama žaloba, nebo upozornění Komise na takové porušení logicky dosti narušuje vztahy mezi samotnými státy. Je tedy v zájmu států pokusit se hledat jiné možnosti řešení vzájemných neshod, které budou popsány v práci dále. Jestliže ale všechny alternativy ztroskotají, nebo dotčený stát, popřípadě samotný stát porušující své povinnosti, nemají vůli řešit spor mimosoudní cestou, pak jedinou alternativou je podání žaloby k SD EU. Jak již bylo zmíněno výše, nelze využít jiného soudu stran řešení sporů vzniklých z porušení evropského práva, toto řízení patří výlučně do příslušnosti SD EU, stanovenou mu SFEU spolu se SEU. Ostatně toto potvrzuje i rozsudek Soudního dvora ve věci Komise v. Irsko, kdy Irsko, bylo odsouzeno za porušení ustanovení o výlučné příslušnosti.²⁹

²⁸ Viz čl. 228 SES a čl. 260/2 SFEU.

²⁹ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 30. května 2006. Komise Evropských společenství proti Irsku. Věc C- 459/03. *Curia* [online]. [cit. 8. 2. 2014]. Dostupné z:

Před samotným podáním žaloby členským státem, má tento povinnost nejdříve věc předložit Komisi, před kterou proběhne správní řízení. Hlavní účel tohoto řízení spočívá v možnosti mimosoudního urovnání sporu a odstranění protiprávního stavu. Stát, který chce žalovat, může nejdříve požádat o stanovisko Komise k možnému porušení unijního práva. Odpověď Komise není nijak závazná ani pro státy, ani pro další průběh sporu. Jde pouze o neformální vyjádření názoru, může ale pomoci mimosoudnímu vyřešení sporu, což je i jeho účel. Pokud státy znají názor Komise, bude se snadněji hledat dohoda, zda došlo nebo nedošlo k porušení a podle toho dále postupovat. Ovšem nezávaznost stanoviska způsobuje i jeho neúplně dobrou důvěryhodnost. Sama Komise může svůj názor při opakovaném dotazu změnit, a pokud jednou odpoví, že k porušení došlo, po druhé může klidně odpovědět, že k porušení nedošlo, tak jak tomu bylo v případě Maďarsko v. Slovenská republika.³⁰ Pokud však ani toto stanovisko Komise nepovede k vyřešení sporu, musí stát předložit věc Komisi oficiálně, tak jak mu to stanovuje čl. 259 věta druhá SFEU.

Předběžné řízení zahájené Komisí po podání členského státu se liší od předběžného řízení zahájeného z podnětu Komise. Řízení má dvě fáze: písemnou a ústní. V písemné části Komise zašle porušujícímu státu dopis, ve kterém mu oznámí podání návrhu ohledně porušení a zahájení řízení, a zároveň mu dá možnost se k tomuto návrhu vyjádřit. Vyjádření je neformální, členský stát se může vyjádřit písemně, nebo jen ústně. Po písemné části následuje část ústní, kde mají státy ještě jednu možnost spor vyřešit mírovou cestou, popřípadě doplnit

<http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57551&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=593572>

Irsko žalovalo Spojené království ohledně sporu týkajícího se provozu továrny podle Úmluvy OSN o mořském právu před Arbitrážním tribunálem ustaveným podle této Úmluvy. K této úmluvě přistoupila i EU a SD EU shledal porušení čl. 344 SFEU, protože ve sporu šlo o výklad a provádění práva EU, pro něž má příslušnost jediné SD EU, aby nedošlo k zasahování do tohoto práva jinými subjekty. Tuto výlučnou příslušnost nemohou vyloučit ani argumenty Irska o výhodách řízení před Arbitrážním tribunálem oproti SD EU.

³⁰ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. října 2012. Maďarsko proti Slovenské republice. Věc C- 364/10. *Curia* [online]. [cit. 8. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=128561&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=594496>

informace k návrhu nebo na svou obranu. V každé části tohoto řízení musí mít státy možnost minimálně jednou se vyjádřit. I toto řízení, stejně jako řízení o porušení zahájené Komisí ex offo, má za hlavní cíl vedle urovnání sporu, popřípadě vzniklých nejasností, osvědčit podmínky hlavního řízení. Rozdílné je však postavení samotné Komise. V případě řízení zahájeného na návrh některého z členských států nemá Komise postavení žalobce, resp. prokurátora, nýbrž jen jakéhosi arbitra, rozhodce, který zprostředkovává komunikaci mezi jednotlivými státy.³¹

Pokud se státy v rámci řízení před Komisí nedohodnou, spor neurovnají a nedojde k odstranění protiprávního chování, Komise vydá odůvodněné stanovisko, které je taky odlišné od odůvodněného stanoviska, které vydává v řízení zahájeném z vlastní iniciativy. Stanovisko vydané ex offo se svou strukturou v zásadě neliší od závazného právního aktu, jeho náležitosti jsou stanoveny v čl. 296 SFEU. Musí obsahovat výrok a odůvodnění, ze kterého jasně vyplývá, které právní předpisy členský stát porušil, v jakém jednání je toto porušování spatřováno a které právní důvody opravňují Komisi posoudit takové jednání jako porušení unijního práva. Na rozdíl od tohoto stanoviska, odůvodněné stanovisko vydávané v řízení zahájeném na návrh státu obsahuje zejména názor především k námitkám jedné strany obsaženým v návrhu, který podával stěžující si stát. Komise je ve svém stanovisku plně vázána tímto návrhem a musí se vyjádřit ke všem jeho částem. Komise je povinna vydat odůvodněné stanovisko do tří měsíců po předložení věci. Pokud tak neučiní, členský stát je oprávněn podat žalobu přímo SD EU. Řízení dle čl. 259 SFEU je však velice zřídka. Další možností, více využívanou samotnými státy, je podání podnětu ohledně porušení Komisi, která pak začne na jeho základě konání podle čl. 258 SFEU. Ze stran států je to alibistické řešení, aby se samotného vyšetřování porušení práva a případného žalování ujala Komise. Státy pak mají možnost vstoupit do sporu na

³¹ TICHÝ, op.cit., s. 370- 371

podporu svých tvrzení.³² V případě že Komise podá žalobu, může stát vystupovat v tomto řízení jako vedlejší účastník a podporovat Komisi.

Obligatorní přípravné řízení zahájené Komisí má stejný účel, jako přípravné řízení zahájené na podnět státu, tedy umožnění mimosoudního urovnání sporu a odstranění protiprávního stavu. Toto řízení má dvě fáze: neformální a formální. V rámci neformální je členský stát jen upozorněn na porušení Smlouvy a je mu dána možnost toto porušení odstranit a spor smírně vyřešit. Základ formálního řízení tvoří dopis, kterým Komise upozorňuje stát na porušení a zahajuje řízení. Dopis musí obsahovat označení rozhodných skutečností a právní odůvodnění závěru o porušení Smlouvy. Upomínací dopis též vymezuje předmět hlavního řízení před SD EU. Na toto formální řízení se vztahují procesní pravidla ohledně administrativních řízení. Jedním ze základních práv, které stát má je právo na obranu. Toto právo v sobě zahrnuje právo být slyšen a tedy podat připomínky, povinnost Komise odůvodňovat rozhodnutí, rozumnou dobu trvání řízení, zachování důvěrnosti komunikace mezi klientem a advokátem, a státy nesmí být nuceny k sebeobviňování. Jakékoliv porušení procedurálních pravidel ze strany Komise je základem pro neplatnost rozhodnutí, a má též za následek nevyhovění žalobě Komise před SD EU.³³ Smlouvy nestanovují žádnou přesnou lhůtu k podání připomínek k upomínacímu dopisu a údajnému porušení. Komise ve své praxi běžně dává dva týdny, ve výjimečných případech ale může být zkrácena i na několik hodin. Upomínací dopis není závazným aktem Komise, a proto nemůže být státem napaden žalobou na neplatnost. Teprve po bezvýsledném vyčerpání této fáze následuje formální řízení. To je zahájeno vydáním odůvodněného stanoviska, po tom co stát ani po upomínacím dopisu porušení neodstraní. Jak již bylo zmíněno výše, neliší se od rozhodnutí a musí obsahovat výrok a odůvodnění. V popisu skutku porušení se musí stanovisko

³² CRAIG, Paul. *EU Law: Text, cases and materials*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2011, s. 433. ISBN 9780199576999

³³ SCHWARZE, Jürgen., *Judicial review of European Administrative Procedure. Law and Contemporary problems*. [online]. 2004, Vol. 68, No. 1, s. 91- 98 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/27592078>

shodovat s upomínacím dopisem.³⁴ V tomto stanovisku Komise určí lhůtu, ve které je členský stát povinen odstranit následky porušení Smlouvy. Ani tato lhůta nemá předepsanou délku, podle převažujícího stanoviska by měla být jeden měsíc.³⁵

V odborných kruzích se stále vedou spory ohledně rozsahu uvážení Komise, zda podá žalobu podle čl. 258 SFEU nebo ne. Komise má v rámci tzv. selektivního vynucování možnost vybrat si subjekty, vůči kterým bude právo vynucovat, situace, kdy bude právo vynucovat, a též právní povinnosti které bude vynucovat a které ne. Tento přístup je kritizován, jako porušování práva na stejné zacházení a nediskriminaci. Na druhé straně stojí argument, že pokud by Komise byla povinna stíhat všechna porušení unijního práva a prověřovat všechny stížnosti, jistě by to mělo vliv na postihování nejzávažnějších porušení a došlo by přetížení systému.³⁶ Též jsou obavy, že Komise bude své uvážení používat velice shovívavě ve vztahu k některým státům, nebo svévolně rozlišovat mezi porušujícími státy. Jiným problémem může být, že stíhání porušení může být využíváno nespravedlivě, pokud nebudou dána dostatečná procesní omezení Komise. Protože Komise má mnohooborovou roli v rámci EU, mohou zavázat politické nebo jiné důvody pro nevznesení žaloby, i v případech kdy by bylo chování státu očividně v rozporu s unijním právem. V odst. 2 čl. 258 se jasně píše, že pokud odůvodněné stanovisko konstatuje porušení práva státem, může Komise uvážit, zda podá žalobu na SD EU nebo ne. Tento článek respektuje rozhodnutí Komise vydat odůvodněné stanovisko a panuje shoda, že je jen na Komisi zda a kdy ho vydá. Na základě toho Soud opakovaně zdůraznil, že řízení před ním je zcela objektivní, protože zkoumá jen to, zda k porušení tvrzenému Komisí došlo

³⁴ Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. listopadu 1969. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 45/64. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87397&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=595603>

³⁵ TICHÝ, op.cit., s. 370

³⁶ GIL IBÁNEZ, Alberto. The „Standard“ Administrative Procedure for Supervising and Enforcing EC Law: EC Treaty Articles 226 and 228. *Law and Contemporary Problems*. [online]. 2004, Vol. 68, No. 1, s. 139-140 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/27592080>

a ne důvody proč se Komise rozhodla žalobu podat.³⁷ Je však málo známe, že rozhodování Komise v rámci řízení podle čl. 258 SFEU se řídí principem kolegiality. Rozhodnutí podat žalobu vůči členskému státu musí být výsledkem kolektivní shody mezi členy Komise, kteří o případu rozhodují.³⁸ Mnoho případů porušení unijního práva je vyřešeno již ve fázi administrativního řízení před Komisí. Kolem 80% je vyřešeno ještě před zasláním neformální žádosti o vyjádření, 10 % před vydáním odůvodněného stanoviska a kolem 5% před vydáním rozsudku. K soudnímu řízení tedy ve většině případů ani nedojde a také ne všechny případy, které jsou před SD EU řešeny, se dostanou až do stadia rozsudku.³⁹ Stát, který se cítí být poškozen porušením práva jiným státem, a zvolí si cestu podání Komisi, tak vůbec nemusí přijít do konfliktu se státem porušujícím.

2.2.2 Žaloba

Po skončení správního řízení před Komisí, bez toho aby bylo dosaženo konsenzu a nápravy a popřípadě, pokud Komise nevydá odůvodněné stanovisko do tří měsíců, a stát stále trvá na žalování, může podat žalobu před SD EU. Z čl. 259 plyne, že jde o určovací žalobu. Žaloba je důvodná, pokud při jejím podání stále trval protiprávní stav. Pokud už byl protiprávní stav odstraněn, je možné podat žalobu pouze ve dvou případech, a to pokud je tu nebezpečí opakování porušení, nebo pokud jde o rozhodnutí v otázkách zásadního charakteru.⁴⁰ Právo na žalobu není nijak časově omezeno, proto se vyskytly i případy kdy sama žaloba byla podána až po několika letech od samotného porušení. Avšak v některých případech může hrát čas významnou roli. Zejména pokud je z jednání jiného

³⁷ CRAIG, op.cit., s. 415

³⁸ GIL IBÁNEZ, op. cit., s. 143

³⁹ KLÍMA, Karel a kol. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. s. 316. ISBN 9788073803353

⁴⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. července 1970. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 26/69. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87729&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=598877>

Francie nedodržovala nařízení o zřízení společné organizace trhu s oleji a tuky, spor byl ohledně oleje z Tuniska, ohledně kterého ale došlo v průběhu sporu k nové dohodě. Tím porušování Francie skončilo. SD EU neshledal právní zájem na vyřešení sporu, ani hrozící možnost opětovného opakování porušení a tak žalobu zamítl.

členského státu či Komise patrné, že nemá zájem žalobu podat a porušující stát může počítat s tím, že se řízení o porušení nebude konat, lze právo žalobce považovat za zaniklé.⁴¹ Předmět žaloby musí být vždy identický s předmětem předběžného řízení.⁴²

Podání žaloby je upraveno Statutem SD EU, konkrétně jeho čl. 21. Žaloba se podává prostřednictvím vedoucího soudní kanceláře. Musí obsahovat jméno a sídlo žalobce, postavení podepsaného, označení strany, proti níž žaloba směřuje, předmět sporu, návrhové žádání a stručný popis žalobních důvodů. Žaloba na protiprávní jednání státu je důvodná tehdy, pokud z ní jasně plyne, že členský stát se dopustil jednání, které je v rozporu se Smlouvami. Výklad SFEU je v tomto případě extenzivní, jak již bylo zmíněno v první kapitole, a porušení Smluv neznamena je samotné porušení zakladatelských Smluv nebo primárního práva, ale zahrnuje jakékoliv porušení povinností vyplývajících státu z práva EU. Tedy i ze sekundárního práva, smluv se třetími státy, stejně jako závazky plynoucí z právních zásad rozvinutých SD EU. Zvláštní kategorii porušení představují případy neprovedené nebo špatně provedené směrnice. Jde o nejčastější případ porušení unijního práva členským státem a často se stává, že tímto neprovedením nebo provedením špatným stát poškodí potenciálně nebo reálně stát jiný a vznikají spory.⁴³

Konkrétní požadavky na formu a obsah žaloby obsahuje Jednací řád (dále jen JŘ) Soudního dvora. Jednacími jazyky SD EU jsou v podstatě všechny jazyky používané v rámci Unie, obvykle si jednací jazyk vybírá žalobce. U žalob proti

⁴¹ Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. prosince 1968. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 7/68. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87685&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=600076>

Itálie i navzdory zákazu po roku 1962 nezrušila progresivní daně na vývoz uměleckých, historických, archeologických věcí do členských států. Itálie si stěžovala, že Komise podala žalobu pozdě a nepomáhá tak rozvoji, tím pádem je nepřipustná. Avšak SD EU judikoval, že je jen na volbě Komise, kdy žalobu podá a navíc v tomto případě podání žaloby předcházelo dlouhé jednání Komise s italskou vládou. Žaloba tedy byla přípustná a Itálie spor prohrála.

⁴² TICHÝ, op. cit., s. 371

⁴³ Tamtéž, s. 372

členským státům ale jednací řád stanovuje výjimku, a jednacím jazykem je úřední jazyk žalovaného státu. Má-li takový stát více úředních jazyků, může si žalobce zvolit, který z nich mu vyhovuje a bude jednacím jazykem sporu. Další výjimkou je možnost, kdy se všichni účastníci dohodnou na jiném jednacím jazyku, uvedeném v čl. 36 JŘ a na základě žádosti jim to může Soud povolit. Jednací jazyk se používá ve všech dokumentech, spisech a řečech účastníků, také ve všech přílohách, podkladech, dokumentech a rozhodnutích. Pokud jsou vyhotoveny v jazyce jiném, musejí být přeloženy do jazyka jednacího. Pokud se někdo není schopen souvisle a dostatečně vyjadřovat v jednacím jazyku, může použít jiný jazyk uvedený v čl. 36 JŘ a vedoucí soudní kanceláře je povinen zajistit překlad do jednacího jazyka. Pro tyto případy si SD EU zřídil útvar poskytující překladatelské a tlumočnické služby. Rozhodným jazykem všech dokumentů a tedy i žaloby je jednací jazyk.⁴⁴

2.3 Soudní řízení

2.3.1 Zastupování státu před SD EU

Účast členských států v řízeních před SD EU se neomezuje jen na řízení, kterých se přímo účastní jako žalobci nebo žalovaní, ale také mohou do těchto řízení vstupovat jako vedlejší účastníci. Nemusejí dokazovat svůj právní zájem na věci, a tímto postupem mohou ovlivnit rozhodnutí v jakémkoliv sporu. Členské státy před Soudním dvorem zastupuje zmocněnec jmenovaný pro každou jednotlivou věc. Zmocněnec zároveň zastupuje ČR i v předběžném řízení před Komisí, a též v rámci kroků mu předcházejících. Může mu být nápomocen advokát nebo poradce. Řada států pro účely svého zastupování před SD EU zřídila stálou pozici vládního zmocněnce, např. Rakousko, Řecko, Finsko, Švédsko. Jiné, jako Spojené království nebo Irsko, si za tímto účelem najímají externí právníky. Některé dokonce zvolily kombinaci obou přístupů, např. Německo, Belgie. Zmocněnci, advokáti a poradci, kteří vystupují v řízeních před SD EU, požívají

⁴⁴ Jednací řád Soudního dvora ze dne 6. 11. 2012. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 26. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:337:0001:0042:CS:PDF>

pro všechna svá písemná podání a vyjádření týkající se věci nebo účastníků řízení imunity. Ta je ale chráněna jen v rozsahu nezbytném k řádnému výkonu funkce a nutném k řádnému průběhu řízení. Pokud toto nebude narušeno, může Soudní dvůr zmocněnce imunity zbavit. Zastupování ČR před SD EU je zajišťováno prostřednictvím stálého zmocněnce při Ministerstvu zahraničních věcí (dále jen MZV). Důvody, které jsou uvedeny v usnesení vlády k návrhu na zajištění zastupování ČR před Soudním dvorem ES, jsou zejména zkušenosti MZV se zastupováním ČR v zahraničí a zkušenosti jiných evropských států s touto formou zastupování. Dalším podstatným důvodem, proč došlo ke zřízení při MZV je, že toto ministerstvo není gestorem, a tudíž není odpovědné za včasnou a řádnou implementaci směrnic. MZV tak může vyvíjet tlak na ostatní zodpovědné orgány, aby porušení co nejdříve odstranili.⁴⁵

Činnost vládního zmocněnce upravuje usnesení vlády o Statutu vládního zmocněnce. Dle čl. 2 Statutu je zmocněnec zaměstnancem MZV, jmenuje a odvolává ho vláda na návrh ministra zahraničních věcí. V rámci své agendy je zmocněnec podřízen ministrovi zahraničních věcí, jde však o podřízenost pouze organizační. Z výkonu své agendy je prostřednictvím ministra zahraničních věcí odpovědný přímo vládě. Pro výkon své agendy disponuje pracovníky Odboru komunitárního práva (dále jen OKP), se kterým byl v minulosti i personálně propojen, ale pro nárůst agendy bylo potřeba zmocněnce a ředitele OKP oddělit. V určitých případech, zejména pokud probíhá více soudních řízení najednou, je zmocněnec oprávněn delegovat svou pravomoc na základě zvláštního pověření ministra zahraničních věcí na jinou osobu. Dle Statutu o vládním zmocněnci se jeho úkoly a pravomoci ve vztahu k SD EU týkají především přijímáním žalob vůči ČR k Soudnímu dvoru a s nimi související dokumenty, též činní úkony, které vedou k zahájení řízení před Soudním dvorem, podává vyjádření a žádosti k SD EU, vznáší námítky a podává odvolání. Také Soudnímu dvoru poskytuje

⁴⁵ JIRKOVÁ, Pavla. *Činnost vládního zmocněnce pro zastupování ČR před SD EU a jeho vyjádření* [online]. Praha, 2013[cit. 4. 3. 2014]. SVOČ. Karlova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/19/291.pdf>

dokumenty a informace, podává návrhy a žádosti o vstup ČR jako vedlejšího účastníka do řízení před SD EU na podporu jedné ze stran sporu.⁴⁶

Vedle samotného zmocněnce byl ještě zřízen Výbor vládního zmocněnce pro zastupování ČR před SD EU a Kancelář vládního zmocněnce. Výbor je poradním a konzultačním orgánem, skládá se ze stálých a tzv. nestálých členů. Stálými členy jsou zástupci jednotlivých ministerstev a zástupce Úřadu vlády - jsou jmenováni příslušným členem vlády. Vládní zmocněnec může do Výboru kdykoliv přizvat i další zástupce ústředních orgánů státní správy (zejména z České národní banky nebo Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže) a další osoby jako nestálé členy Výboru, pokud se projednávána věc týká jejich působnosti. Během setkání Výboru vládní zmocněnec informuje přítomné o aktuálních řízeních probíhajících před SD EU, důležitých rozsudcích, stanoviscích generálních advokátů a o řízeních o porušení Smluv vedených vůči ČR. Zároveň tady probíhají diskuse ohledně problémů, jednotliví zástupci tlumočí názory svých ministerstev a tím vznikají podklady pro stanoviska České republiky. Zástupci též poskytují zmocněnci nezbytné informace a jménem orgánu, který zastupují, předkládají podklady, návrhy postupů, stanovisek, vyjádření a připomínek ČR. Kancelář vládního zmocněnce, zřízená v rámci OKP, je začleněna do organizační struktury MZV. Je rozdělena na dvě pracovní skupiny: pro předběžné otázky a pro infringementy, protože právě tyto dvě oblasti tvoří nejčastější náplň práce Kanceláře. Původně měla kancelář pět pracovníků, později byl jejich počet zvýšen na sedm.⁴⁷

2.3.2 Průběh řízení

Řízení před SD EU má, tak jako řízení před Komisí, dvě části: písemnou a ústní. Písemná část zahrnuje doručení žalob, písemných podání, žalobních odpovědí a vyjádření, případně replik. Též sem patří doručení veškerých

⁴⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 4. 2. 2004 č. 113. *Statut vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudním dvorem Evropské unie*. [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: [https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/esd/\\$file/statutVLZ.pdf](https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/esd/$file/statutVLZ.pdf)

⁴⁷ JIRKOVÁ, op. cit.

podpůrných listin a dokladů stranám a orgánům, institucím. Toto doručování zajišťuje tajemník ve lhůtách stanovených jednacím řádem. Veškeré podání adresované Soudnímu dvoru musejí být podepsané zmocněncem nebo advokátem účastníka a předkládají se v originálu spolu s pěti kopiemi. Soudní dvůr může svým rozhodnutím v konkrétní věci stanovit maximální délku spisů účastníka řízení, podání nebo vyjádření, které jsou mu předkládány. Do dvou měsíců od doručení žaloby podá žalovaný žalobní odpověď, která musí obsahovat jméno a sídlo žalovaného, dovolávané důvody a argumenty, návrhové žádání žalovaného popřípadě důkazy a důkazní návrhy. Žaloba a žalobní odpověď mohou být doplněny replikou žalobce a duplikou žalovaného. Předseda senátu určí lhůty, ve kterých mají být tyto doručeny, a může též stanovit aspekty, kterých se mají týkat. Po ukončení písemné fáze řízení stanoví předseda senátu den, kdy soudce zpravodaj předloží všeobecné schůzi SD EU předběžnou zprávu. Ta obsahuje návrhy, zda je třeba provést zvláštní organizační procesní opatření nebo dokazování. Též navrhuje jakému soudnímu kolegiu je vhodné věc přidělit. Případně obsahuje návrh upuštění od jednání nebo od stanoviska generálního advokáta. Soudní dvůr může strany sporu požádat o poskytnutí veškerých dokumentů, které považuje za potřebné, ale strany mají možnost toto poskytnutí odmítnout. Též členské státy a ostatní instituce a orgány, které nejsou stranami sporu, mohou být požádány o veškeré údaje, jež jsou důležité pro rozhodnutí sporu.⁴⁸ Pokud je potřebné dokazování, určí Soudní dvůr usnesením dokazované skutečnosti a vhodné důkazní prostředky. Dokazování je možno provést předvoláním účastníků, vyžádáním informací a listin, výsledkem svědků, znaleckých posudkem, nebo ohledáním místa nebo předmětu. Mohou být též předkládány protidůkazy a rozšířeny důkazní návrhy. Účastníci mají právo být přítomni provádění důkazů.⁴⁹

⁴⁸ 3. Protokol o Statutu Soudního dvora Evropské unie. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 26. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0210:0224:CS:PDF>

⁴⁹ Jednací řád Soudního dvora

Poté co bylo ukončeno dokazování, stanoví předseda senátu den zahájení ústní části jednání. Na návrh soudce zpravodaje nebo po vyslechnutí generálního advokáta ale může rozhodnout, pokud jsou spisy účastníků nebo vyjádření předložené v průběhu písemné části dostatečným podkladem pro rozhodnutí, o nekonání ústního jednání ve věci. Účastníci ale i navzdory tomuto rozhodnutí mohou konání jednání požadovat. Ústní část řízení zahrnuje přednesení zprávy soudce zpravodaje, slyšení zmocněnců, poradců a advokátů, stanoviska generálního advokáta, a je-li to potřebné též svědků a znalců. V průběhu jednání mohou klást otázky zúčastněným nejen předseda a členové senátu, ale též generální advokát. Na závěr jednání přednese generální advokát své stanovisko, a poté prohlásí předseda ústní část jednání za skončenou. Pokud má SD EU za to, že věc neobsahuje novou právní otázku, může rozhodnout, že věc projedná bez stanoviska generálního advokáta. Jednání je veřejné, pokud SD EU nerozhodne z vážných důvodů jinak, především pro ochranu bezpečnosti členských států. O každém jednání se sepisuje protokol, který podepisují předseda a tajemník.

Vedlejší účastenství v řízení o porušení povinnosti se omezuje na úplnou či částečnou podporu návrhového žádání jednoho z účastníků řízení. Nezakládá však stejná procesní práva jako jsou přiznána hlavním účastníkům řízení, zejména pak nezakládá právo požadovat konání jednání. Zároveň je úplně závislé na sporu mezi hlavními účastníky, a tedy se stává bezpředmětným, pokud je věc vyškrtuta z rejstříku SD EU, dojde-li ke zpětvzetí návrhu nebo k dohodě mezi stranami sporu, nebo je-li žaloba nepřipustná. Návrh na vstup do řízení jako vedlejší účastník musí být podán do šesti týdnů ode dne zveřejnění oznámení o začetí konání, předseda ho ale může povolit až do doby začetí ústního jednání. V návrhu na vstup do řízení nesmí chybět jméno a sídlo vedlejšího účastníka a návrhové žádání, které hodlá podporovat. Jak již bylo řečeno výše, členské státy nemusejí osvědčovat svůj právní zájem na vyřešení věci ani své důvody vstupu do řízení.

2.3.3 Nejčastější obranná tvrzení států

Proti každé žalobě na porušení povinnosti se státy snaží bránit a tím dosáhnout zamítnutí žaloby. Některá obranná tvrzení se opakují častěji jako jiná, většinu ale Soudní dvůr nepovažuje za relevantní z důvodu objektivní zodpovědnosti států za porušení unijního práva.

V rozsudku Komise v. Itálie⁵⁰ Soudní dvůr zdůraznil výjimečnost článku 258 SFEU (rozsudek se fakticky dotýká i článku 259 SFEU) vedle klasických pravidel mezinárodního práva. Soudní dvůr v tomto rozsudku judikoval: Pokud mají členské státy povoleno profitovat z výhod Společenství, Smlouvy jim ukládají též povinnost dodržovat jeho pravidla. Pokud je stát jednostranně poruší, podle své vlastní představy o národních zájmech, rovnováha mezi výhodami a povinnostmi plynoucí z členství ve Společenství je narušena a vytváří diskriminaci na úkor především svých vlastních občanů.“

Základní otázkou všech řízení o porušení povinnosti je, zda stát jedná v souladu s požadavky unijního práva. Vyjma případu vyšší moci, která je koncipována velice úzce, Soudní dvůr nezajímá, jak k porušení došlo. Nemusí být prokazováno ani trvání porušení či odpor ze strany dotčeného státu⁵¹, ani není brána do úvahy povaha nebo závažnost porušení.⁵² Kromě případů kdy nežaluje sám stát, ale nechá žalobu na Komisi na základě svého podnětu a žalovaný stát se může bránit procesními pochybeními Komise v rámci předběžného řízení, jsou

⁵⁰ Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. února 1973. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 39/72. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=88354&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=601931>

⁵¹ Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 8. července 1999. Komise Evropských společenství proti Řecké republice. Věc C- 215/98. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=44306&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=602582>

⁵² Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 14. listopadu 2002. Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku. Věc C- 140/00. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=47509&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=603114>

možnosti obrany žalovaného státu značně omezené.⁵³ Tedy ty co mají šanci před Soudním dvorem jako omluva obstát.⁵⁴

Jedním z nejobjektivnějších důvodů je, jak již bylo řečeno, vyšší moc. V případě Komise v. Itálie⁵⁵ Itálie tvrdila, že nemohla provést směrnici z objektivních důvodů mimo její moc, a tím byl bombový útok. SD EU sice tuto obranu Itálii neuznal, protože útok nebyl jedinou překážkou pro čtyři a půl roku neimplementovanou směrnicí, ale obecně uznal důvody vyšší moci, jako omluvitelné pro nedodržení povinností plynoucích z unijního práva.

Co naopak obstát nemůže, jsou důvody spočívající v systému přijímání legislativy na národní úrovni. Nepřijetí zákona nebo přijetí jeho špatné podoby nemůže být důvodem na omluvu porušení povinnosti, protože by to vedlo ke značné nejistotě, co se závaznosti unijního práva týče. Potřeba zabránit takovému nedodržování povinností, vedla Soudní dvůr i k neuznání obrany, kdy se žalovaný stát odvolává na to, že sice směrnice je špatně implementována, ale jejího dodržování se mohou občané domoci u vnitrostátních soudů, a tak není potřeba řešit tento případ před SD EU. Tento postoj je však v rozporu se zásadou přednosti unijního práva. Soudní dvůr konstatoval, že zásada přednosti a přímý účinek unijního práva nedovolují státu nedodržet své závazky ohledně odstranění rozporů mezi vnitrostátním a unijním právem.⁵⁶ Rovněž se státy nemohou omlouvat tím, že neplnili své povinnosti, protože ani instituce Unie si je neplní. V případě Komise v. Lucembursko a Belgie Soudní dvůr konstatoval: „*Smlouvy nejsou omezeny na vytváření vzájemných povinností mezi rozdílnými fyzickými a právními osobami, na které se vztahují. Pokud není stanoveno jinak, základní systém Smluv vyžaduje, aby státy nemohly brát právo do svých rukou. Proto fakt,*

⁵³ Příkladem je situace, kdy se žaloba neshoduje přesně s odůvodněným stanoviskem, nebo kdy Komise neposkytne dostatečný čas na vyjádření nebo nápravu.

⁵⁴ ARNULL, Antony. *The European Union and its Court of Justice*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 44-45. ISBN 0199258856

⁵⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. července 1985. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 101/84. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=93375&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=603685>

⁵⁶ ARNULL, op. cit., s. 46

*že Rada selhala při plnění svých povinností, nemůže vyvinít stát ze selhání plnění svých povinností.*⁵⁷ Vhodnou náhradou pro stát v tomto případě může být žaloba na instituci, nikoliv však jakási vlastní náprava pochybení instituce. Podobně jako stát nemůže zdůvodnit porušení unijního práva tím, že jeho cílem bylo napravit důsledky porušení jiným státem. Soudní dvůr to objasnil ve věci Komise v. Francie.⁵⁸ Soudní dvůr řekl, že pokud stát považuje chování jiného státu za porušení unijního práva, může zahájit jednání na politické úrovni, podat podnět Komisi na začetí řízení vůči státu a podání žaloby, nebo může podat žalobu sám.

Je již dobře zavedeno v judikatuře Soudního dvora, že se členské státy nemohou dovolávat vnitřních okolností, aby odůvodnily nesplnění povinností nebo nedodržení lhůt vyplývajících z unijního práva. Kromě toho, v několika případech bylo rozhodnuto, že praktické obtíže, které se objeví po přijetí unijního opatření, nedovolují členskému státu jednostranně neplnit své povinnosti. Zejména Soudní dvůr dal jasně najevo, že: „povinnosti vyplývající ze Smluv, přecházejí na státy jako takové, a odpovědnost členského státu podle čl. 169 (dnes čl. 258) vzniká bez ohledu na orgán státu, jehož činnost nebo nečinnost je důvodem nedodržení jeho povinností, dokonce i v případě ústavně nezávislého orgánu.⁵⁹ Tedy není obranou, že legislativní návrh určený k provedení požadavků unijního práva nebyl nakonec přijat v důsledku rozpuštění parlamentu. Z toho vyplývá, že řízení podle čl. 258 může být v principu vedeno proti členskému státu, pokud za nedodržení jeho povinností může národní soud, minimálně v případě, kdy porušení je úmyslné nebo systematické. Avšak je méně provokativní vyzvat

⁵⁷ Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. listopadu 1964. Komise Evropských společenství proti Lucemburskému velkovévodství a Belgickému království. Spojené věci C- 90 a 91/63. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87170&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=567929>

⁵⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. září 1979. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 232/78. *Curia* [online]. [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=90221&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618235>

Členský stát nemůže za žádných okolností sám ze své vůle aplikovat jakákoliv nápravná opatření nebo opatření na ochranu obchodu navržené tak, aby předešlo porušení pravidel, stanovených Smlouvami, jinými státem.

⁵⁹ ARNULL, op. cit., s. 46- 47

zodpovědnou národní autoritu, aby zavedla legislativu, která bude dostatečná k plnění požadavků unijního práva. V případě Komise v. Itálie⁶⁰ Soudní dvůr rozhodl, že i když samotná legislativa Itálie není v rozporu s unijním právem, jeho účinek musí být brán ve světle, v jakém je prezentován národními soudy. Toto se netýká ojedinělých rozhodnutí, nebo rozhodnutí popřených nejvyšším soudem. Soud též řekl, že členský stát musí nést odpovědnost podle čl. 258 za jednání soukromých osob, pokud nepřijal vhodná opatření k zabránění zásahů do řádného fungování společného trhu. Toto bylo judikováno v rozsudku Komise v. Francie⁶¹, kdy Francie nepřijala vhodná opatření na ochranu importovaného ovoce a zeleniny od narušování násilím ze strany francouzských farmářů. Soudní dvůr řekl, že členské státy jsou povinny přijmout veškerá nezbytná a vhodná opatření, aby byl zajištěn volný pohyb zboží na jejich území. Třebaže státy mají prostor pro uvážení, jaké vhodné opatření přijmou k odstranění překážek dovozu v dané situaci, je věcí Soudního dvora, aby zajistil nepřekročení rozsahu tohoto uvážení. SD EU dospěl k závěru, že v tomto případě francouzská vláda zjevně a trvale nepřijala vhodná opatření na zastavení aktů vandalství, které ohrožovaly dovezené zboží, a proti opakování takovýchto aktů.

2.3.4 Rozhodování

Soudní dvůr obvykle rozhoduje věci ve tři nebo pětičlenných senátech, co se žalob členských států týká, jde o senáty pětičlenné. Pokud však členský stát, který je účastníkem řízení o to požádá, projedná Soud věc ve velkém senátu, který je složený ze třinácti soudců. Zároveň může Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta rozhodnout, že pokud je projednávaná věc mimořádného

⁶⁰ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 9. prosince 2003. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 129/00. *Curia* [online]. [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48783&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=617061>

V tomto případě SD EU rozhodl, že široce pojaté rozhodnutí italského nejvyššího soudu, je relevantní pro posouzení zda došlo k porušení povinností. Pokud judikatura ve smyslu národních předpisů, SD EU rozhodl, že při nejmenším, pokud taková legislativa není dostatečně jasná, musí zajistit svou aplikaci v souladu s unijním právem.

⁶¹ Rozsudek Soudního dvore ze dne 9. prosince 1997. Komise Evropských společenství proti Španělskému království. Věc C- 265/95. *Curia* [online]. [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné z:

významu, projedná ji v plénu. SD EU může platně rozhodovat jen v lichém počtu soudců, u pětičlenných senátů je rozhodnutí platné, jen pokud je přijato minimálně třemi soudci. U velkého senátu musí být pro platnost rozhodnutí přítomno alespoň devět soudců, u pléna patnáct. Soudci jsou vyloučeni z rozhodování věcí, ve kterých se dříve účastnili jako zmocněnci, poradci nebo advokáti jedné ze stran. Avšak státní příslušnost není důvodem pro žádání změn v obsazení Soudu. Rozsudek se vyhláší na veřejném zasedání, písemné vyhotovení rozsudku podepsané předsedou, soudci zúčastněnými na poradě a vedoucím soudní kanceláře se opatřuje pečeti a ukládá se v soudní kanceláři, ověřená kopie se doručuje všem účastníkům. Rozsudek nabývá právní moci dnem vyhlášení. V rozsudku, kterým se rozhoduje o věci samé, rozhodne Soudní dvůr též o nákladech řízení. Obecně platí, že strana, která neměla ve věci úspěch je povinna zaplatit náklady řízení. Pokud měly strany ve věci částečný úspěch i neúspěch, nese každá své náklady sama. Vedlejší účastníci nesou své náklady samy. Pokud však účastník, který sice měl ve věci úspěch, způsobil druhému účastníkovi náklady bezdůvodně nebo zlovolně, může mu Soudní dvůr uložit náhradu těchto nákladů.⁶²

Pokud žalovaná strana nepodá písemná vyjádření, ačkoliv k tomu byla vyzvána, vydá vůči ní Soudní dvůr rozsudek pro zmeškání. Jde především o situaci kdy žalovaný, proti němuž byla řádně vznesena žaloba, nepředloží svou žalobní odpověď ve stanovené lhůtě a formě. Tehdy může žalobce navrhnout vydání rozsudku pro zmeškání. Vůči tomuto rozsudku je možné podat odpor do jednoho měsíce od doručení rozsudku. Pokud SD EU nerozhodne jinak, nemá tento odpor odkladný účinek. Avšak po podání odporu musí žalobce dostat možnost na vyjádření se k němu, a následně se postupuje podle ustanovení jednacího řádu v řízení. Před vydáním rozsudku pro zmeškání musí Soudní dvůr přezkoumat po vyslechnutí generálního advokáta, zda je žaloba přípustná a zda se návrhové žádání žalobce jeví jako opodstatněné.

⁶² Jednací řád Soudního dvora

Jinými možnými způsoby ukončení sporu a tím celého soudního řízení jsou smírné vyřešení věci a zpětvzetí žaloby. Pokud se účastníci dohodnou na smírném vyřešení věci ještě před rozhodnutím Soudního dvora a oznámí mu, že upouštějí od všech svých nároků, nařídí předseda senátu vyškrtnutí věci z rejstříku a rozhodne o nákladech řízení v souladu s pravidly, které jsou používány pro zpětvzetí. Při zpětvzetí návrhu stačí, aby navrhovatel toto oznámil buďto písemně nebo na jednání a předseda nařídí vyškrtnutí věci z rejstříku a rozhodne o nákladech řízení. Náhrada nákladu řízení se uloží účastníku, který vzal svůj návrh zpět, pokud to požaduje druhý účastník ve svém vyjádření ke zpětvzetí. Pokud to však odůvodňuje chování druhého účastníka, může se náhrada nákladů uložit i jemu. Třetí možností je dohoda stran o náhradě nákladů, podle které Soud rozhodne. Pokud žádný z účastníků náhradu nákladů nežádá, nese každý účastník řízení své vlastní náklady. Další možností jak může soudní řízení skončit je nevydání rozhodnutí ve věci samé. Soudní dvůr, pokud dospěje k závěru, že žaloba se stala bezpředmětnou, a tedy již není důvodné rozhodnout ve věci samé, může i bez návrhu, po vyslechnutí účastníků řízení i generálního advokáta na návrh soudce zpravodaje rozhodnout usnesením s odůvodněním o ukončení řízení. Při zjištění nových rozhodných skutečností, které v době vydání rozsudku nebyly známy ani Soudnímu dvoru ani straně, může tato požádat o obnovu řízení. Návrh na obnovu řízení je omezen tříměsíční subjektivní lhůtou počítanou od doby, kdy se navrhuje strana dozvěděla o rozhodných skutečnostech, a desetiletou objektivní lhůtou, běžící od vydání rozsudku. V samotném návrhu musí být uvedeny skutečnosti, na nichž je návrh založen a důkazní prostředky na jeho podporu. Pokud Soudní dvůr po vyslechnutí generálního advokáta a přihlídnutí k vyjádření ostatních účastníků povolí obnovu řízení, projedná znovu věc samou a rozhodne rozsudkem.⁶³

Odsuzující rozsudek má převážně určovací povahu, kdy jen konstatuje porušení povinností vyplývajících ze Smluv členským státem. Odsouzený členský stát pak má volné uvážení ohledně druhu opatření, které si zvolí pro odstranění

⁶³ Jednací řád Soudního dvora

následků porušení. Soud ve svém rozhodnutí není oprávněn právní akt členského státu, respektive jeho orgánu, ani zrušit ani změnit. Dokonce nemůže ani ukládat členskému státu konkrétní povinnosti. Soudní dvůr svým rozsudkem buďto žalobu zamítne anebo vysloví porušení Smluv. Povinnost členského státu odstranit protiprávní stav se tedy nepodává ze samotného výroku. Protože členskému státu mohou vzniknout těžkosti, ohledně toho jakým způsobem, prostředky a opatřeními protiprávní stav odstraní, vysloví se k těmto okolnostem Soudní dvůr v odůvodnění rozsudku. Jestliže SD EU rozhodl, že členský stát porušil povinnost stanovenou mu Smlouvami, je povinen učinit opatření, které splnění rozsudku vyžaduje. Svým způsobem jde tedy o rozsudek na plnění. Členské státy jednají podle své úvahy a rozhodují o prostředcích a způsobech odstranění porušení Smluv. Pokud však rozsudek konkretizoval povinnost státu, pak volná úvaha není možná. Jde například o případ, kdy rozsudek prohlásil národní právní předpisy za neslučitelné se Smlouvami. Pak je orgán daného státu povinen tyto předpisy neaplikovat. Rozsudek SD EU o porušení povinnosti vyplývající ze Smluv může být důvodem pro náhradu škody, respektive pro žalobu na náhradu škody.⁶⁴

2.4 Pokutování států

Ustanovení o pokutě, která má být uložena členskému státu, který nedodržel předcházející vykonatelný rozsudek Soudního dvora, bylo poprvé zavedeno v čl. 228 SES (nynější čl. 260 SFEU) Smlouvou o Evropské unii v roce 2002. Cílem bylo zajistit lepší vymahatelnost rozsudků Soudního dvora a zároveň více motivovat členské státy, aby vyhověly povinnostem, stanoveným v rozsudku vydaném proti nim. Před zavedením pokut, jediný způsob jak zajistit dodržování rozsudků vydaných v rámci řízení o porušení Smluv, bylo žalovat členský stát před SD EU znovu pro vydání dalšího deklaratorního rozsudku. Po zavedení čl. 260 (tehdy čl. 228 SES) bylo s členským státem, který nesplnil první rozsudek Soudního dvora, začato řízení před Komisí, kdy stát dostal možnost se vyjádřit k důvodům nesplnění a dostal možnost na nápravu, a na konci kterého Komise

⁶⁴ TICHÝ, op. cit., s. 372

vydala odůvodněné stanovisko o nedodržení rozsudku a nesplnění povinností v něm stanovených. Poté stát znovu zažalovala a navrhla pokutu, kterou měl stát zaplatit. Datem rozhodným pro posouzení existence nesplnění povinnosti je uplynutí lhůty ke splnění stanovené v odůvodněném stanovisku. Lisabonskou smlouvou, jak již bylo zmíněno předtím, byla nutnost vydání odůvodněného stanoviska zrušena. Tato změna přinesla urychlení a zefektivnění celého procesu.⁶⁵

Žádný horní limit pokuty není stanoven a Soudní dvůr není vázán návrhem Komisem o výši pokuty. Ovšem neexistuje žádný formální donucovací mechanismus, pokud stát pokutu nebude chtít zaplatit, i když se obecně předpokládá, že Komise může zadržovat platby, které mají být státu vypláceny z evropských fondů. Článek 260 SFEU neposkytuje Komisi žádnou možnost, aby se usilovala o zásah SD EU v případě nezaplacení pokuty⁶⁶ a SD EU nemůže nařídit ani předběžné opatření vůči státu, který neplatí. Soud též uvedl, že nemá žádnou pravomoc podle čl. 260 stanovit členskému státu dobu, ve které má rozsudek splnit.⁶⁷ Ale v rozsudku Komise v. Itálie⁶⁸ stanovil, že i když čl. 260 nestanovuje konkrétní dobu, do kdy má být rozsudek splněn a pokuta zaplácena, zájem o okamžité a jednotné uplatňování unijního práva vyžaduje splnění hned, jak je to možné. Zpočátku se zdálo, že na rozdíl od prvního deklaratorního rozsudku, který může být vydán, i když členský stát mezitím splnil požadavky

⁶⁵ Dnešní znění čl. 260 SFEU: „1. Shledá-li Soudní dvůr Evropské unie, že členský stát nesplnil povinnost, která pro něj vyplývá ze Smluv, je tento stát povinen přijmout opatření, která vyplývají z rozsudku Soudního dvora Evropské unie.

2. Má-li Komise za to, že dotyčný členský stát nepřijal opatření, která vyplývají z rozsudku Soudního dvora Evropské unie, může předložit věc Soudnímu dvoru Evropské unie poté, co poskytla tomuto státu příležitost se vyjádřit. Navrhne paušální částku nebo penále, jež je dotyčný členský stát povinen zaplatit, ve výši, kterou považuje za přiměřenou okolnostem.

Shledá-li Soudní dvůr Evropské unie, že dotyčný členský stát nevyhověl jeho rozsudku, může mu uložit zaplacení paušální částky nebo penále.

Článek 259 není tímto postupem dotčen.

⁶⁶ Soudní dvůr má pravomoc nařídit předběžné opatření v probíhajícím řízení podle čl. 279 SFEU, tuto pravomoc ale nemá podle čl. 260.

⁶⁷ CRAIG, op.cit. s. 434

⁶⁸ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 18. července 2006. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 119/04. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57017&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618953>

Komise stanovené v odůvodněném stanovisku, SD EU nemůže uložit pokutu za okolností, kdy už členský stát své povinnosti zjevně splnil před datem rozhodnutí. Nicméně se zavedením paušálních plateb na pokutování porušování, které existuje mezi vydáním prvního odsuzujícího rozsudku podle čl. 258 nebo 259 a vydáním druhého rozsudku podle čl. 260 SD EU vyjasnil, že je zcela namístě uložit paušál, i když ne penále, za to že členský stát nesplnil povinnosti mu uložené v prvním rozsudku ani v době, kterou mu stanovila Komise ve svém druhém odůvodněném stanovisku. I když k nápravě došlo ještě před vydáním rozsudku o pokutě. Na druhé straně je jasné, že úspěch ukládání pokut závisí na kvalitě důkazů předložených Komisí.⁶⁹ Dnes je řízení o ukládání peněžitých pokut relativně časté.⁷⁰ Ale počet případů skutečně postoupených SD EU je výrazně nižší než počet řízení začatých Komisí, a mnoho z nich, ne však všechny, jsou Komisí i uzavřeny, když se státy podrobí prvnímu rozsudku a své porušení odstraní.⁷¹

Sankce, které může Soudní dvůr v řízení podle čl. 260 uložit lze rozdělit na dva druhy. První jsou sankce donucovací, které mají za úkol přimět porušující stát k učinění potřebných kroků ke splnění stanovených povinností, jde o periodickou pokutu neboli penále. Tato se ukládá vždy ode dne vydání odsuzujícího rozsudku o pokutě, nikoliv od prvního odsuzujícího rozsudku o porušení povinnosti ze Smluv. Druhým druhem je sankce, která představuje trest za porušení práva EU - jednorázová pokuta neboli paušál. Jde o represivní sankci, která trestá již uskutečněné porušení, a SD EU ji může uložit státu i když své porušení odstraní v průběhu druhého soudního řízení. Má též ale výraznou preventivní funkci, protože automaticky státy odstraňuje, když už ne od porušení

⁶⁹ Například případ C- 457/07 Komise v. Portugalsko, kdy SD EU zamítl všech pět stížností proti Portugalsku pro směs procesních a důkazních důvodů.

⁷⁰ Podle Výroční zprávy Komise za rok 2012 ze 128 případů, kdy státy nesplnily první rozsudek Soudního dvora, bylo opětovně předloženo Soudu 11 případů. V roce 2012 byly rovněž vyneseny tři odsuzující rozsudky, dva vůči Irsku: C- 374/11 a C- 279/11, a jeden vůči Španělsku: C- 610/10. Zpráva dostupná z: http://ec.europa.eu/eu_law/docs/docs_infringements/annual_report_30/com_2013_726_cs.pdf

⁷¹ CRAIG. op. cit., s. 435

unijního práva, tak minimálně od pokračování v něm, pokud Komise zahájí druhé řízení.⁷²

Předtím, než si Soudní dvůr vytvořil judikaturu ohledně výpočtu pokut v řízení podle čl. 260 SFEU, Komise v polovině devadesátých let vydala interní předpis a memorandum navrhuující metodu výpočtu. Komise v něm stanovila, že částka pokuty má odrážet cíl sankce. Jde například o zajištění účinného dodržování unijního práva tak rychle, jak je to možné pro odstranění porušení a nejvhodnějším prostředkem k dosažení tohoto cíle je penále. Komise zastává názor, že pokuta má být vždycky odstrašujícím prostředkem a nikdy pouze symbolická. Výpočet denní částky penále by se mělo počítat na základě tří kritérií: 1. závažnost porušení, zahrnující ne jen nedodržení prvního rozsudku Soudního dvora, ale též závažnost původního porušení, oba i z hlediska účinků, 2. trvání porušení, 3. a potřeba zajištění, aby pokuta měla dostatečný odstrašující účinek proti dalším porušením. Metoda výpočtu zahrnuje jednotnou paušální částku za každý den zpoždění⁷³ pro sankcionování porušení zásady legality, která se vynásobí koeficientem, který odráží faktory závažnosti porušení a jeho trvání, a faktorem reprezentujícím finanční schopnosti členského státu a počet hlasů, které má daný stát v Radě Evropské unie. Po několika rozhodnutích Soudního dvora, který stavěl na těchto nezávazných pokynech, Komise změnila a doplnila svůj předpis v roce 2005 a 2010, kdy následovala vedení SD EU zejména v problematice paušálních plateb, tak aby odráželi aktuální makroekonomické údaje.⁷⁴

Paušální částky v interních pokynech Komise vůbec stanoveny nebyly, a Komise jasně vyjádřila silnou preferenci penále a proto ve skutečnosti ani nenavrhl SD EU paušální pokutu. Judikatura Soudního dvora podnítila Komisi ke změně těchto předpisů. Od té doby, co Soudní dvůr poprvé rozhodl o uložení paušální pokuty v roce 2000, opakovaně zdůrazňuje polemizující s interním

⁷² TICHÝ, op. cit., s. 337

⁷³ Momentálně je tato pevná částka stanovena na 640 euro na den.

⁷⁴ Výše se počítá podle Sdělení Komise SEC (2010) 923 o uplatňování čl. 260 SFEU.

opatřením Komise, že není její návrhem ohledně pokuty vázán.⁷⁵ V řízení proti Španělsku Soudní dvůr zamítl návrh Komise na uložení denního penále Španělsku a místo toho uložil paušál, s tím, že pokuta musí odrážet pokrok směrem k plnění rozsudku ze strany Španělska.⁷⁶ Toto rozhodnutí bylo odůvodněno zejména povahou porušení a obtížností nápravy. Podobně v dalším případě proti Francii⁷⁷, kdy šlo o špatně implementovanou směrnici, Soudní dvůr odmítl předpis Komise týkající se výpočtu koeficientu odrážejícího dobu trvání porušení. Relativně nedávno Soudní dvůr zvýšil jak částku, tak koeficient navržené Komisí v případě proti Portugalsku za neprovedení rozhodnutí ohledně státní odpovědnosti za veřejné zakázky. Důvodem pro zvýšení bylo, že návrh Komise neodrážel růst hrubého domácího produktu v Portugalsku, a proto ani jeho platební schopnost.⁷⁸

V případě, do kterého vstoupilo, jako vedlejší účastníci dalších 16 členských států, byla Francie žalovaná za neprovedení rozsudku ohledně zachování rybolovu. Čtyři z členských států podporovali možnost uložení paušálu současně s penále, s tím že paušál je jen doplňující odstrašující opatření. Dvanáct dalších států argumentovalo textem Smlouvy, a též základními principy proti současnému uložení obou pokut. Soud všechny tyto argumenty zamítl a rozhodl:

⁷⁵ Poprvé byla uložena paušální pokuta a zároveň byl prezentován názor o nevázanosti návrhem Komise prezentován ve věci C- 387/97 Komise v. Řecko. Soudní dvůr uložil Řecku sníženou částku penále proti tomu, co navrhovala Komise.

⁷⁶ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 25. listopadu 2003. Komise Evropských společenství proti Španělskému království. Věc C- 278/01. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48422&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=619562>

⁷⁷ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 14. března 2006. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 177/04. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57661&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=306155>

⁷⁸ Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 10. ledna 2008. Komise Evropských společenství proti Portugalské republice. Věc C- 70/06. *Curia* [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné z:

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=69544&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620289>

Proti Portugalsku bylo vedeno řízení před Komisí za neplacení denního penále, uloženého v tomto rozsudku. Avšak Portugalsko se domnívalo, že rozsudek už splnilo a dále platit nechtělo. Věc se dostala před Tribunál, který rozhodl, že žalující Portugalsko je v právu a rozhodnutí Komise bylo zrušeno. Komise se odvolala a věc je momentálně před SD EU v rámci kasačního řízení.

„Cílem řízení stanoveného v čl. 228 odst. 2 SES (dnes čl. 260 odst. 2 SFEU) je přimět členský stát, který je v prodlení, aby splnil povinnosti vyplývající z rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o nesplnění povinnosti, a tím zajistit účinné používání práva Společenství. Obě opatření stanovená tímto ustanovením, totiž paušální částka a penále, směřují k tomu samému cíli. To zda bude použito jednoho nebo druhého z uvedených opatření, závisí na způsobilosti každého z nich naplnit v závislosti na okolnostech případu sledovaný účel... Za těchto podmínek není vyloučeno použít oba druhy sankcí stanovené v čl. 228 odst. 2 SES, zejména pokud neplnění povinností trvalo po dlouhou dobu a současně má tendenci přetrvávat.“⁷⁹ Soudní dvůr dospěl k závěru, že absence jakéhokoliv předpisu Komise pro uložení paušálu, nevedla k jakémukoliv porušení zásady právní jistoty. Ani skutečnost, že Komise nenavrhl uložení paušálu v tomto případě, nepředstavuje žádnou překážku pro uložení tohoto druhu pokuty Soudním dvorem. Ten též zamítnul tvrzení, že potřebuje jakousi politickou legitimaci na uložení finanční pokuty, která nebyla navrhnutá Komisí, a prohlásil, že finanční sankce mají být ukládány na základě potřebného stupně přesvědčování, nezbytného k tomu, aby stát změnil své chování. Po tomto rozsudku Komise pozměnila své interní předpisy s odkazem na vhodnost použití paušální částky, pokud stát značně mešká s plněním svých povinností a též na zásadu proporcionality a rovného zacházení se státy, stejně jako potřebu předvídatelnosti sankce.⁸⁰

V reakci na předchozí postoj SD EU Komise uvedla, že odted' bude vždy navrhopat alespoň minimální částku paušální pokuty v každém řízení podle čl. 260 SFEU, pro odrazení faktu, že jakýkoliv případ přetrvávajícího porušení představuje útok na zásadu legality. Komise vydala řadu dalších doporučení ve svém předpise z roku 2005, například aby bylo možno navrhnout, aby odlišné

⁷⁹ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2005. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 304/02. *Curia* [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=60408&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620673>

⁸⁰ CRAIG, op.cit., s. 438

sankce mohly být uloženy za různé porušení povinností v rámci jednoho případu pro dosažení větší přesnosti a přizpůsobivosti. Ve výše zmiňovaných případech proti Španělsku a Francii též navrhla možnost přizpůsobování pokut v šestiměsíčních nebo ročních intervalech, tak aby odrážely částečné nebo pokračující plnění rozsudku, raději jako jen denní penále. Proces pro zrušení pokuty po částečném dosáhnutí shody s povinnostmi stanovenými v rozsudku byl taktéž navržen, i když takový proces není zhmotněn v žádném předpisu a není úplně jasné, jak by bylo podmíněno jak a kdy došlo k ukončení porušování. Pár dalších doporučení bylo Komisi vydáno ohledně faktorů, které mohou zhoršit nebo zmírnit závažnost porušení pro účely výpočtu výše pokuty. Soud ale odmítl návrh Komise ohledně automatického uložení paušální pokuty v každém případě, kdy členský stát nesplní rozsudek do data určeného v odůvodněném stanovisku, a zdůraznil, že rozhodnutí zda uloží paušál (nebo penále) a v jaké výši je jen na jeho úvaze, kdy musí vzít v potaz všechny relevantní okolnosti případu. Na druhé straně je Soudní dvůr kritizován za nedostatečná odůvodnění postupu výpočtu pokut a za nedostatek transparentnosti a konzistentnosti v kritériích, které používá pro podmiňující faktory jako závažnost a délka trvání porušení.⁸¹

Mechanismus podle čl. 260 SFEU jasně představuje celý konec procesu vymáhání dodržování unijního práva s výrazně méně diplomatickým a daleko více formálním právním podtónem jako řízení podle čl. 258 a 259 SFEU. Je ale zřejmé, že zátěž zůstane na Komisi ohledně získání usvědčujících důkazů a pokud tak neučiní, může dokonce oslabit efekt předchozího odsuzujícího rozsudku.

Efektivnost řízení se ale od jeho zavedení výrazně zvyšuje. V začátcích nejkratší doba mezi prvním odůvodněným stanoviskem a uložením pokuty členskému státu byla 8 let. Samotné porušení ale trvalo mnohem déle a pro státy to nemělo dostatečný odstrašující efekt. Dnes se tato doba zkrátila přibližně na tři roky a unijní právo se tak stává mnohem více efektivně vynutitelné.⁸²

⁸¹ CRAIG, op.cit., s. 438

⁸² TÝČ, *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*, op. cit., s. 93

Samotné vymáhání pokut je také na Komisi. Rozsudek vydaný v řízení podle čl. 260 SFEU ukládá členskému státu, aby Komisi zaplatil na účet „Vlastní zdroje Evropské unie“ pokutu a Komise podle čl. 317 SFEU plní rozpočet. Komisi tedy přísluší, aby v souladu s finančním nařízením přijatým podle čl. 371 SFEU vymáhala částky, které mají na základě odsuzujících rozsudků připadnout do rozpočtu Unie. V konečném důsledku ale jedinými efektivními opatřeními ze strany Komise, jak státy donutit zaplatit, je zastavit jim výplatu financí z evropských fondů. Paušál mají členské státy povinnost zaplatit hned po vynesení rozsudku, kdežto penále se platí až do doby, než je odstraněno porušení. O konečné výši penále pak Komise vydá rozhodnutí, kterým stanovuje částku dlužnou členskými státy. V důsledku tohoto rozhodnutí pak ale mohou vznikat spory, ohledně konce porušení a tedy i výše penále. Je pak otázkou, jak takovýto spor řešit. V případě Portugalsko v. Komise⁸³ se věc dostala před Tribunál. Ten rozhodl, že Komise nemá právo jít nad rámec rozsudku Soudního dvora. Komise se ale bránila, že má nejen možnost, ale i povinnost kontrolovat řádné vyhovění rozsudku a k tomu musí mít jistou míru uvážení. Komise proto využila kasační opravní prostředek a věc se dostala před Soudní dvůr⁸⁴. Tam se k Portugalské republice přidalo několik dalších států jako vedlejší účastníci, mezi nimi i Česká republika. I Soudní dvůr zamítl argumentaci Komise, a ta tudíž nemůže jít nad rámec povinností stanovených původním rozsudkem Soudního dvora a na základě toho ukládat vyšší penále. Pokud si myslí, že zákon, který byl přijat pro splnění povinností, není v souladu s unijním právem, musí znovu zahájit řízení podle čl. 258 SFEU.

⁸³ Rozsudek Tribunálu (třetího senátu) ze dne 29. března 2011. Portugalská republika proti Evropské komisi. Věc T- 33/09. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=80811&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=621146>

Portugalsku bylo rozsudkem Soudního dvora uloženo penále za porušení unijního práva nařízením s mocí zákona a bylo mu uloženo toto nařízení zrušit. Portugalsko ho zrušilo zákonem, avšak Komise měla za to, že sice předpis byl zrušen, ale v novém zákoně je v podstatě stejný obsah. Proto požadovala penále až do doby zrušení i tohoto zákona.

⁸⁴ Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 15. ledna 2014. Evropská komise proti Portugalské republice. Věc C- 292/11 P. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=146383&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=621471>

2.5 Judikatura

Jak již bylo řečeno, vzájemné žaloby nejsou mezi členskými státy příliš populární. Z důvodů zachování dobrých politických vztahů si státy v případech problémů raději volí jiné cesty a žaloba je až poslední možné řešení. Proto je případů, které se dostaly až před Soudní dvůr velice málo, a těch rozhodnutých ještě méně. Podaných žalob od zavedení řízení bylo jen 5, do konečné fáze se dostaly a rozhodnuty byly jen tři. Dvě se vyřešili v průběhu řízení.

Vůbec prvním případem, kdy členský stát žaloval jiný členský stát, byl případ C- 58/77 Irsko v. Francie z roku 1977.⁸⁵ Šlo o spor ohledně zákazu dovozu irského masa do Francie. Tato žaloba ale byla vzata zpět.

Druhým případem a zároveň též prvním, ve kterém padl taky rozsudek, byl spor Francouzská republika proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku.⁸⁶ Francouzská republika se žalobou podanou 14. června 1978 domáhala, aby Soudní dvůr prohlásil, že Spojené království nařízením ohledně rybářských sítí selhalo při plnění svých povinností vyplívajících z unijního práva. Komise podporovala Francii jako vedlejší účastník. Unie přijala nařízení ohledně úpravy rybolovu pro zachování zdrojů. V návaznosti na to Spojené království přijalo již zmíněné nařízení. Celý spor začal, když francouzská rybářská loď byla v říjnu 1977 obsazena členy britského orgánu pro ochranu rybolovu. Následně byl kapitán loď postaven před soud a odsouzen za použití sítě s menšími oky, než jaké stanovuje britské nařízení. Vzápětí na to Francie iniciovala řízení před Komisí v souladu s článkem 170 Smlouvy o EHS (nyní čl. 259 SFEU), ohledně porušení povinností vyplívajících ze Smluv ze strany Británie. Komise vydala odůvodněné stanovisko, že předmětné nařízení je skutečně v rozporu s tehdy ještě komunitárním právem. Protože Británie nevyhověla odůvodněnému stanovisku,

⁸⁵ TÝČ, *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. op.cit., s. 31

⁸⁶ Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 1979. Francouzská republika proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku. Věc C- 141/78. *Curia* [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=90056&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=623522>

Francie podala žalobu k Soudnímu dvoru. V žalobě uvedla, že Británie přijetím jednostranného opatření, které spadá do pravomoci Společenství, které nekonzultovala s Komisí a ostatními členskými státy, porušila povinnosti stanovené ohledně rybolovu komunitárním právem. Británie se bránila tím, že nešlo o jednostranné opatření a toto nepodléhalo příslušnému procesu oznámení a projednání. Soudní dvůr dal za pravdu Francii ohledně postupu přijetí opatření, a proto se už nezabýval jeho údajnou přehnaností. Soudní dvůr ve svém rozsudku konstatoval, že Spojené království přijetím nařízení ohledně rybolovu selhalo v plnění svých povinností vyplývajících ze Smlouvy o EHS. Zároveň uložila Spojenému království povinnost zaplatit náhradu nákladů řízení.

Dalším případem žaloby byla věc C- 349/92 Španělsko v. Spojené Království. Šlo o spor ohledně dovozu britské sherry do Španělska. Věc byla vyřízena uzavřením dohody mezi spornými stranami.⁸⁷

Následoval případ Belgické království v. Španělské království.⁸⁸ Na stranu Belgie se jako vedlejší účastníci postavily Dánsko, Nizozemsko, Finsko a Velká Británie a na stranu Španělska zase Itálie, Portugalsko a Komise. Španělsko ponechalo v platnosti předpis ohledně pravidel pro označování původu a kontrolované označování původu pro vína. Španělsko pro udělení chráněného označení pro určitá vína pocházející z jeho oblastí zřídilo Radu, která toto označení uděluje a kontroluje, zda jsou dodrženy podmínky. Toto opatření mělo stejný účinek jako omezení vývozu do jiných členských států. Španělsko už bylo jednou odsouzeno za porušení práva ohledně přijetí této úpravy v rozsudku Delhaize, kde bylo stanoveno, že není v souladu s komunitárním právem. Španělsko však ani po tom úpravu nezrušilo. Belgie upozornila v roce 1994 Komisi, že tato úprava je stále platná a následně jí zaslala dopis ohledně záměru zahájit řízení pro nesplnění povinnosti proti Španělsku. Komise do tří měsíců

⁸⁷ TÝČ, *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. op.cit., s. 31

⁸⁸ Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. května 2000. Belgické království proti Španělskému království. Věc C- 388/95. *Curia* [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45271&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=623954>

nevydala odůvodněné stanovisko a tak Belgie podala žalobu přímo k Soudnímu dvoru. Španělsko se bránilo tím, že předpis z rozsudku Delhaize zrušilo a vydalo nový a že podobnou úpravu ohledně vína má i mnoho jiných členských států a tato není v rozporu s unijním právem. Zásadní otázkou bylo, zda je povinnost lahvovat víno v regionu výroby, aby dostalo označení původu, omezením volného pohybu zboží. Belgie a státy ji podporující tvrdili, že jde o omezení vývozu, Španělsko se bránilo, že chce jen zabránit nevhodnému a nekontrolovanému používání vína. Soudní dvůr dal za pravdu Španělsku, s tím, že lahvování je nedílnou součástí výroby vína a jen tak může být víno označeno za pocházející z dané oblasti. Žalobu Belgie proto zamítl. Každý z účastníků nesl náklady řízení sám.

Posledním nejnovějším případem žaloby jednoho členského státu vůči jinému členskému státu je případ Maďarsko v. Slovenská republika.⁸⁹ Slovensko bylo podporováno Komisí jako vedlejším účastníkem. Maďarsko žalovalo Slovensko pro nesplnění povinnosti vyplívající ze Smlouvy a ze směrnice o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států. Slovensko v srpnu 2009 nepovolilo vstup na své území maďarskému prezidentu, přičemž se dovolávalo uvedené směrnice. Návštěva byla plánována na výročí narození sv. Štěpána a tento den je na Slovensku považován za citlivé datum, protože tehdy došlo na jeho území k invazi vojsk Varšavské smlouvy. Po výměně několika diplomatických nót Slovensko nakonec zaslalo velvyslanci Maďarska na Slovensku písemnou nótu, v níž prezidentovi odepřelo vstup. Prezident obdržel nótu na cestě na Slovensko, na hranici potvrdil její přijetí a na území Slovenska nevstoupil. V rámci pokusů o smírné vyřešení sporu se setkali předsedové vlád obou států, ale jen potvrdili svá dřívější stanoviska. Následně zaslal maďarský ministr zahraničních věcí dopis Komisi, kde se ptal na její názor. Místopředseda Komise připustil, že by mohlo jít o porušení unijního práva. Maďarsko poté poslalo Komisi stížnost a žádalo, aby Komise posoudila vhodnost podání žaloby proti Slovensku. Komise potvrdila, že občané Unie mají

⁸⁹Rozsudek SD EU, věc C- 364/10

právo svobodně se pohybovat na území členských států, zároveň ale zdůraznila, že členské státy si na základě mezinárodního práva vyhrazují právo kontrolovat vstup zahraniční hlavy státu na své území, bez ohledu na to, zda je tato hlava státu občanem Unie, či nikoliv. V odůvodněném stanovisku tedy měla Komise za to, že uvedená směrnice se nevztahuje na hlavy států a tudíž k tvrzenému nesplnění povinnosti nedošlo.

Následně Maďarsko podalo žalobu k SD EU. Maďarsko žádalo o odsouzení Slovenska za nesplnění povinnosti vyplývající mu ze Smlouvy a předmětné směrnice, tudíž umožnit volný pohyb osob, který se podle něho vztahuje i na prezidenta. Maďarsko dále požadovalo, aby SD EU upřesnil výklad směrnice a obecného mezinárodního práva ohledně volného pohybu osob. Slovensko se bránilo tím, že daná směrnice se na prezidenta nevztahuje a použila obecné mezinárodní právo. Soudní dvůr konstatoval, že prezident, jako občan jednoho z členských států Unie, je i občanem Unie a tedy se na něj vztahuje právo volného pohybu osob. Zároveň ale jeho status hlavy státu může výkon tohoto práva omezit na základě mezinárodního práva. Mezinárodní právo je dle judikatury Soudního dvora součástí unijního právního řádu a je pro orgány Unie závazné. Status hlavy státu má specifickou povahu, jež plyne z toho, že je upraven mezinárodním právem. Na hlavu státu se tedy vztahuje mezinárodní právo, zejména právo diplomatických vztahů. Tato specifická povaha umožňuje odlišit osobu, která má tento status, od všech ostatních občanů Unie, takže na vstup této osoby na území jiného členského státu se nevztahují stejné podmínky, jaké jsou použitelné na ostatní občany. Ohledně žádosti o výklad Soudní dvůr rozhodl, že: „je tedy žaloba na základě čl. 259 SFEU, která se týká budoucích a možných nesplnění povinností nebo se omezuje na žádost o výklad unijního práva, nepřijatelná.“⁹⁰ Soud nevyhověl ani jednomu žalobnímu důvodu a žalobu v plném rozsahu zamítl. Zároveň uložil Maďarsku náhradu nákladů řízení.

⁹⁰ Rozsudek SD EU, věc C- 364/10

3. Jiné možnosti řešení sporů

3.1 Nezávazné možnosti

Prioritou států v rámci mezinárodních vztahů je zajisté udržování dobrých, a pokud to není možné, tak alespoň korektních vztahů. Tomu se přizpůsobuje i řešení sporů. Nejdříve jsou voleny méně radikální formy, ve kterých se státy snaží komunikovat mezi sebou a dosáhnout dohody. Vztahy pak zůstávají nenarušeny, a v podstatě jsou obě strany sporu spokojené. Na druhé straně ale při těchto formách závěr řešení není závazný, ale doporučující. Jde o jakési gentlemanské dohody, kdy státníci příslibí jejich dodržování a spoléhá se na jejich slovo. Mezi takovéto způsoby řešení patří přímé diplomatické jednání, vyšetřování, dobré služby, zprostředkování nebo též mediace a smírčí řízení. Pokusím se každý způsob alespoň trochu přiblížit a nastínit jeho fungování, na podrobnou analýzu zde není prostor.

Přímé diplomatické jednání je relativně samostatnou formou řešení sporů. Státy si navzájem předkládají své požadavky ohledně sporné věci a snaží se nalézt přijatelné řešení. Převážná většina mezinárodních sporů se řeší právě tímto přímým jednáním, zejména pak spory politické. K vyřešení sporu dojde, jestliže jedna strana přijme požadavky, které původně odmítala, nebo pokud ustoupí od požadavků dříve uplatňovaných. Případně dojde k věcnému kompromisu, tj. částečnému vzdání se vlastních požadavků a částečnému uznání požadavků protistrany. Vyřešení sporu je v podstatě sjednáním mezinárodní dohody o sporné věci mezi spornými stranami, přičemž v právním sporu jí může být dosaženo i tím, že poškozená strana ustoupí od uplatňování odpovědnostních následků vůči domnělému porušiteli. V politických sporech naopak dochází k založení nového právního poměru, a to v dané věci dotud právně nijak nenormovaných vzájemných vztahů. Forma této dohody je většinou zjednodušená, jde jen o pouhý zápis nebo memorandum, popřípadě si státy jenom vymění diplomatické nóty. Státy mají v zásadě volnost při využívání přímého jednání, proto zda tuto možnost použijí nebo ne, závisí jen na tom, jestli druhá strana, která je k jednání vyzvána,

takové pozvání přijme či nikoliv. Může nastat i opačný případ, kdy strany jsou povinny k přímému jednání z titulu předchozího smluvního závazku. Ten může stanovit například povinnost ke konzultacím nebo výměně názorů, aby se předešlo případnému prohloubení sporu.⁹¹ Přímé jednání je přednostní též v tom smyslu, že použití kteréhokoli dalšího prostředku řešení sporu vyžaduje předběžné přímé jednání, pokud jde o volbu tohoto dalšího prostředku, zpravidla též v závislosti od vymezení vlastního sporu.⁹²

Druhým způsobem je vyšetřování. V mezinárodních sporech, vyvolaných rozdílnými názory na skutkové okolnosti, mohou se zainteresované státy dohodnout na jejich vyšetření a objektivním zjištění, pro následnou nápravu porušení a určení odpovědnostních následků. Úkoly vyšetřovací komise stanovila Haagská úmluva o pokojném vyřizování sporů.⁹³ Výslovně je zde také stanoven účel institutu vyšetřovací komise, a to usnadnění řešení sporu tím, že skutkovou podstatu osvětlí nestranným a svědomitým prozkumem. Úmluva ale omezuje použití vyšetřování jen na spory, které se nedotýkají podstatných zájmů stran ani jejich cti, a pokud to okolnosti dovolí. Vyšetřovací komise jsou stanovovány ad hoc dohodou stran, zpravidla na základě konkrétní smlouvy, stanovící též závazek smírného řešení sporů⁹⁴. Smlouvou může být zřízena i stálá vyšetřovací komise, jejíž pravomoc je pak dána samotnou účastí na této smlouvě. Vyšetřovací komise jsou složeny na základě parity ze stejného počtu členů jmenovaných každou stranou, zpravidla doplněných neutrálními členy, aby byla zajištěna jejich objektivnost. Funkce vyšetřovací komise se zpravidla omezuje na zjištění skutkových okolností, o kterých pak státům podá zprávu. Protože jde o formu nezávazného řešení, státy mohou tuto zprávu a závěry v ní obsažené odmítnout. Konkrétní návrh pro řešení sporu zpráva neobsahuje, ale z logiky věci vyplývá, že pokud vyšetřovací komise zjistí, že k porušení došlo, pak by měly následovat

⁹¹ Například čl. 11 Smlouvy o Antarktidě zavazuje smluvní strany mezi sebou se radit za účelem vyřešení sporu jednáním. Též čl. 283 Úmluvy OSN o mořském právu zavazuje účastnické státy neprodleně si vyměnit názory k urovnání sporu jednáním.

⁹² ČEPELKA, ŠTURMA, op.cit., s. 533- 535

⁹³ Přijata na II. Haagské mírové konferenci 1907 v čl. 9-36.

⁹⁴ Například čl. 90 Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z roku 1949

odpovědností následky, na druhé straně pokud k porušení nedošlo, strana by měla ustoupit od svých nároků.⁹⁵

Vyšetřování může být, a často také je část složitějšího procesu řešení sporu. Úkolem vyšetřovací komise pak je zjištění skutečností s cílem usnadnit úkol smírčí komise nebo rozhodčího orgánu. Například čl. 50 Statutu Mezinárodního soudního dvora (dále jen MSD) říká: „*Dvůr může kdykoliv pověřit kteréhokoliv jednotlivce, orgán, úřad, komisi nebo jinou organizaci, kterou si vybere, aby provedli šetření nebo podali znalecký posudek.*“⁹⁶

Dobré služby, mediace a konciliace představují tři stupně způsobů řešení sporů s účastí třetí strany. V případě dobrých služeb je třetí strana požádána nebo se může nabídnout, a přivede sporné strany k jednání ohledně narovnání. V rámci mediace má třetí strana více aktivní roli v rámci řešení. Účastní se samotného jednání a neformálně podporuje dosažení dohody. Mediace je ovšem mnohem efektivnější, pokud je mediátor vážená osoba. V případě konciliace je úloha třetí strany neaktivnější. Třetí strana pečlivě bere v úvahu různé skutkové a právní okolnosti, týkající se sporu a formálně navrhuje způsob řešení, který ale taky není pro strany právně závazný.⁹⁷

Zejména v tradičním mezinárodním právu, kdy se spory řešili i násilím, představovaly prostředky dobrých služeb a mediace cestu jak spor urovnat mírovou cestou, bez následných velikých ztrát. Výše zmíněná Haagská úmluva o pokojném vyřizování mezinárodních sporů ve svých čl. 2 až 8 vyjadřuje závazek účastnických států dovolat se dobrých služeb nebo mediace dříve, než začnou konflikt řešit násilně. V obou formách je přítomná třetí strana, která napomáhá k vlastnímu jednání sporných stran při hledání možného mírového řešení. Rozdílem mezi dobrými službami a mediací je, jak již bylo řečeno, míra

⁹⁵ ČEPELKA, ŠTURMA, op.cit., s. 563- 537

⁹⁶ Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [online]. Informační centrum OSN v Praze, [cit. 17. 3. 2014]. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>>.

⁹⁷ CRAIG, op. cit., s. 280

působení třetí strany. Při dobrých službách se jeho funkce omezuje na to, že se snaží přivést sporné strany k jednání, dává k němu podnět, tlumočí jim vzájemná stanoviska, poskytuje jim věcné a osobní potřeby k jednání a zásadně koná pouze to, o co ho strany samy požádají, bez toho aby se účastnil vlastního jednání. Naproti tomu při mediaci se zprostředkovatel jednání přímo účastní, sám hledá a sporným stranám navrhuje možné řešení pro obě strany přijatelné. Jinými slovy, kde dobré služby končí, tam mediace začíná. Mediaci můžou vyhledat samy sporné strany, nebo může být nabídnuta třetí osobou. Často se jako mediátor angažuje OSN. Třetí stát však nemá povinnost dobré služby nebo mediaci poskytnout, ledaže mu to stanovuje mezinárodní smlouva. Třetí strana tak poskytuje možnost řešení, avšak bez jakéhokoliv předchozího závazku přijmout návrh mediátora. Mediace umožňuje stranám udržet nad sporem kontrolu, i když třeba vyjednávání bylo zablokováno na zásadních otázkách. Pro státy je politicky jednodušší udělat ústupek v rámci mediace než v přímém politickém jednání. Mediace se od dobrých služeb liší též možností zprostředkovatele předkládat návrhy řešení a to i opakovaně, v případě odmítnutí některého návrhu. Protože úspěšnost mediace závisí od důvěry, kterou mají strany sporu v mediátora, velké státy nejsou pro tento post úplně vhodné, protože mají tendenci uplatňovat v rámci řešení i své vlastní zájmy. Více úspěšné jsou pak subjekty s mezinárodní vážností, např. Svatý stolec. Dalším rozdílem je, že mediace je často využívána na základě mezinárodních smluv,⁹⁸ takže její ad hoc vykonávání není tak časté. Výhodou mediace je její důvěrnost, na druhé straně ale ne každý spor je vhodný pro mediaci. Základním požadavkem ale zůstává ochotný mediátor, připravenost stran na mediaci a též ochota dělat potřebné ústupky.⁹⁹

Dalším možným způsobem řešení sporů je smírčí řízení neboli konciliace. Je poměrně novodobou formou, a na rozdíl od mediace, kdy jednání vede stát, který se jí ujal, v rámci smírčího řešení vystupují zcela nezávislé osoby, které

⁹⁸ VI. kapitola Charty OSN, zejména čl. 34-35, jakož i mnoho regionálních dohod

⁹⁹ MERRILLS, J. G. *International Dispute Settlement*. 4. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. s. 28-29. ISBN 9780521153393

vytvoří conciliační komisi. Ta je většinou pětičlenná, kdy dva smírčí soudce jmenuje každá ze stran a pátý člen, který je obvykle i předsedou, je jmenován buďto dohodou stran, anebo již zvolenými členy. Je též možné ustavit jen tříčlennou komisi. Takové vybírání členů se ale většinou děje jen v případech smírčího řízení ad hoc. Častěji se smírčí řízení koná na základě mezinárodní smlouvy, kde je komise už předem stanovena. Úkolem smírčí komise je určit skutkovou podstatu sporu a navrhnou jeho řešení, ale opět jen s nezávazným závěrem. Za rozvojem smírčího řízení stojí především Charta OSN, která jej ve svém čl. 33 odst. 1 výslovně uvádí jako možnou formu řešení mezinárodních sporů, a též dává pravomoc Radě bezpečnosti k ní vybídnout, uzná-li to za vhodné. V důsledku toho začaly státy uzavírat mnohostranné conciliační smlouvy. Pro větší přístupnost pro všechny státy se OSN ujala organizace conciliačního řízení. Generální tajemník vede seznam smírčích soudců a přijímá a ukládá zprávy o výsledku smírčího řízení. OSN též nese náklady smírčího řízení. Závěry ale nadále zůstávají pouhými doporučeními, a následně je možné spory řešit jinou závaznou cestou. V návaznosti na tuto úpravu byly přijaty další mnohostranné smlouvy s možností conciliace.¹⁰⁰ Byly ale přijaty i úmluvy, které tuto úpravu OSN nepřijali a možnost smírčího řízení si upravili po svém.¹⁰¹

3.2 Závazné možnosti řešení

Na rozdíl od prostředků zmíněných v předcházející podkapitole, mají prostředky, které budou zmíněny v této podkapitole, charakter závazného řešení a tudíž rozhodnutí v nich vydaná jsou pro strany právně závazná. Tuto kvalitu ovšem získají jen na základě předem sjednané smlouvy, v níž je zakotven závazek řešení sporu postoupit nestrannému arbitrážnímu či soudnímu orgánu a jeho rozhodnutí pak přijmout jako rozhodnutí konečné. To ovšem nebrání státům po vzájemné dohodě spor vyřešit i jiným způsobem.

¹⁰⁰ Například úmluvy s podobným řešením: Vídeňská úmluva o smluvním právu (1969), Vídeňská úmluva o sukcesi států ve vztahu ke smlouvám (1978), Vídeňská úmluva o sukcesi států ve vztahu ke státnímu majetku, archivům a dluhům (1983) atp.. Úmluva, která má zcela jiné řešení je například Vídeňská úmluva o zastoupení států v jejich stycích s mezinárodními organizacemi univerzální povahy (1975)

¹⁰¹ ČEPELKA, ŠTURMA, op.cit., s. 540-545

V mnoha ohledech arbitrážní řízení představuje oproti doted' popsaným způsobům kvalitativní skok. Jediným cílem řešení sporu už není jen zachování míru a vyřešení sporu způsobem přijatelným pro obě strany. Dalším cílem je zmenšování rozdílů v rámci řešení na základě mezinárodních norem dříve přijatých státy. Dalším charakteristickým rysem je důkladné prošetření okolností sporu a též práva, kterým se řídí, ze strany arbitrážního soudu. Výrazným rysem je i právní závaznost nálezu pro obě sporné strany, do té míry jak je stanovená v dohodě.¹⁰² Tyto dohody o arbitrážním řešení sporů mohou mít formu dvoustranné nebo mnohostranné dohody upravující pouze závazek stran podřídit se arbitrážnímu řízení, začlenění doložky do smluv, dohody ad hoc.¹⁰³

Přijetím I. Haagské úmluvy o mírovém řešení sporů začal proces ustavování stálých rozhodčích orgánů a zavedení pevných pravidel pro rozhodčí řízení. Právě Haagskou úmluvou byl v roce 1899 zřízen Stálý rozhodčí soud (dále jen SRS) se sídlem v Haagu, který je tvořen stálým seznamem rozhodců, ze kterých si státy v případě sporu mohou vybrat. Administrativní zázemí SRS tvoří Mezinárodní kancelář, která vede seznam rozhodců a Generální tajemník, který je oprávněn určit orgán k jmenování rozhodců, pokud si je strany nevybírají samy.¹⁰⁴ Ale původní ponětí SRS se neujalo, a za prvních 30 let řešil jen 23 případů. Německý právník Asser soud nazval „fantómem, nehmatatelným duchem, jednoduše řečeno sestává z registru a seznamu“. Stanovení pravomoci pro SRS je dvojí: uzavření smlouvy o předložení konkrétního sporu rozhodčímu soudu, též nazývána kompromis, a druhým způsobem je do smlouvy začlenit klausuli, která každou smluvní stranu opravňuje předložit rozhodčímu soudu jakýkoliv spor s jinou smluvní stranou týkající se interpretace nebo aplikace dané smlouvy, také zvanou arbitrážní klauzule. Největší rozmach arbitráže nastal mezi dvěma

¹⁰² CRAIG, op. cit., s. 281

¹⁰³ ONDŘEJ, J.; POTOČNÝ, M. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. s. 245.

¹⁰⁴ ANDREEVA, a kol. *International Courts. International Lawyer* [online]. 2012, Vol. 46, No. 1 [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/detail?vid=9&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#d b=a9h&AN=80040235&anchor=AN0080040235-4>

světovými válkami hlavně mezi západními státy, které byly postaveny na stejných tradicích a na zásadě právního státu. Po druhé světové válce ale zase jeho popularita klesla.¹⁰⁵ SRS ale existuje dodnes a střídají se období, kdy je u států méně a více oblíbený.¹⁰⁶ Příkladným sporem, který vznikl mezi členskými státy EU a byl řešen před SRS je spor mezi Chorvatskou republikou a Slovinskou republikou. Tyto dvě země podepsali v roce 2009 dohodu ohledně řešení svého teritoriálního sporu ohledně námořních hranic právě před SRS. V této smlouvě založili pravomoc SRS a zároveň se dohodly, že spor bude rozhodován podle pravidel mezinárodního práva, a též má být k rozhodování využito ekvity a zásad dobrých sousedských vztahů, aby bylo dosaženo spravedlivého výsledku. Spor zatím nebyl definitivně vyřešen, podle poslední zprávy, kterou vydal SRS, oba státy předložili své druhé písemné vyjádření ohledně sporu, a na jaře tohoto roku by se mělo konat ústní jednání.¹⁰⁷

Po vzoru SRS byl zřízen i arbitrážní soud Úmluvou OSN o mořském právu, který je též v podstatě jen seznamem rozhodců. Zároveň byl ale tou samou Úmluvou zřízen i skutečný stálý rozhodčí soud, a to Mezinárodní tribunál pro mořské právo se sídlem v Hamburku. Na jiném principu je postaveno řešení sporů v rámci Světové obchodní organizace (dále jen WTO), které vychází z Ujednání o pravidlech a řízení při řešení sporů v rámci WTO. Základem pro řešení sporů jsou panely, složené z odborníků na mezinárodní obchodní právo a politiku, které plní funkce vyšetřovací a smírčí komise. Je zřízen Stálý orgán pro řešení sporů, v rámci kterého se ustavují panely ad hoc. Zároveň též existuje Odvolací orgán. Tento systém je hybridem mezi smírčím a arbitrážním řízením.¹⁰⁸ V rámci EU je ale systém řešení sporů mírně odlišný. Unie je plnohodnotným členem WTO stejně tak jako její členské státy. Toto dvojité členství a z toho vyplývající rozdělení pravomocí ohledně obchodu způsobuje problém při zjišťování, kdo je

¹⁰⁵ CRAIG, op.cit., s. 282

¹⁰⁶ Seznam případů SRS je dostupný na stránce: http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1029

¹⁰⁷ PCA Press Release, [online]. Permanent Court of Arbitration, [cit. 16. 3. 2014] dostupný z: http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1443

¹⁰⁸ ČEPELKA, ŠTURMA, op.cit., s. 546- 553

vlastně odpovědný za porušení. Obecně platí, že stát si může vybrat, zda bude žalovat EU nebo konkrétní členský stát. Ani jeden z nich se nemůže odvolávat na toto rozdělení pravomocí při odůvodňování porušení norem WTO. Na druhé straně se ale může v řízení Unie přidat k žalovanému členskému státu nebo naopak.¹⁰⁹

Velice oblíbená se stala ta část Haagské úmluvy, která zavádí obecná pravidla pro rozhodčí řízení, včetně nálezů. Tyto pravidla pak převzaly i další úmluvy, jako například Evropská úmluva o pokojném řešení sporů z roku 1957. Podle základních pravidel stanovených těmito smlouvami je pravomoc rozhodčího soudu založena kompromisem nebo kompromisní doložkou, která musí být písemná, musí vyjádřit způsob ustavení tribunálu, počet a postup výběru jeho členů, systém většinového hlasování, časové aspekty celého jednání, jazyk jednání atp. Měl by též obsahovat odkaz na konkrétní pravidla a zásady, podle kterých má být spor rozhodován, ovšem pokud chybí, není to překážkou konání arbitrážního řízení. Zároveň si strany mohou výslovně ujednat, aby se spor rozhodoval podle zásad ekvity. Nález musí být vyhotoven písemně a náležitě odůvodněn. Je konečný, pokud si strany nedohodnou jinak. Namítat lze zejména překročení pravomocí rozhodčího soudu, podjatost soudců, hrubé porušení pravidel upravujících chod tribunálu, nedostatečné odůvodnění nálezu, a konečně neplatnost samotného kompromisu. Daná pravidla se ale stávají závaznými, jen pokud se strany na tom dohodnou a nic jim nebrání upravit si arbitrážní řízení zcela odlišně.¹¹⁰

Poslední z možností řešení sporů, která bude zmíněna, je soudní řízení. V rámci mezinárodního práva není vytvořena jednotná soustava soudů, jak je tomu v právu vnitrostátním. Každý soud je samostatnou instancí, většinou nemají

¹⁰⁹ CHATHÁIN NI, Carmel. The European Community and the Member States in the Dispute Settlement Understanding of the WTO: United or Divided? *European Law Journal* [online]. 1999, Vol. 5, No. 4, s. 461-478. [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119>

¹¹⁰ ČEPELKA, ŠTURMA, op. cit., s. 553-555

mezi sebou žádné vazby a každý z nich se specializuje na jistou část mezinárodního práva. Nejdůležitějším z pohledu této práce je MSD. Dalším významným mezinárodním soudem je též Mezinárodní tribunál pro mořské právo.

V roce 1922 byl při Společnosti národů zřízen Stálý soud mezinárodní spravedlnosti, předchůdce MSD. Soud byl přístupný všem státům, které chtěly své spory řešit soudní cestou. Se začátkem druhé světové války ale prakticky přestal fungovat, a po ní v roce 1945 byla jeho činnost formálně ukončena. MSD se stal jeho nástupcem a je podle čl. 7 Charty OSN jedním z hlavních orgánů OSN. Byl zřízen Statutem MSD.¹¹¹ Tedy všichni členové OSN jsou i členy MSD, nadto i jiné státy se mohou stát jeho členy. Věcná příslušnost je vymezena čl. 36 Statutu a MSD je oprávněn rozhodovat všechny právní spory. Je tvořen 15 soudci z různých států, volených Radou bezpečnosti a Valným shromážděním na období devíti let, přičemž každé tři roky se obnovuje třetina. Soud zasedá v plénu, kterého kvorum tvoří devět soudců. Usnáší se prostou většinou soudců, není na překážku, pokud se soudce účastní jednání ohledně svého domovského státu. Pokud ale jedna strana sporu soudce v plénu má a druhá ne, může si tato druhá strana zvolit svého soudce ad hoc a ten se pak účastní jednání jako plnohodnotný soudce, do kvora se ovšem nezapočítává.¹¹²

Samotná účast na Statutu MSD ještě nezakládá jeho pravomoc pro řešení konkrétního sporu. Ta je založena buďto kompromisem, obecnou smlouvou o smírném řešení, kompromisní doložkou nebo opčním prohlášením, které ale musí být reciproční. Sporné řízení se zahajuje společným podáním obou stran, nebo písemnou žalobou podanou jednou stranou. V tomto případě se ale musí druhá strana podrobit jurisdikci MSD, postačí i konkludentně vstoupením do sporu. Řízení má dvě části: písemnou a ústní. V rámci písemného se podávají vyjádření, dupliky, popřípadě repliky, v ústním se pak vyslychají svědci, znalci

¹¹¹ Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního soudního dvora

¹¹² NARANG, Monica. ICJ & Peacefull Settlement of Disputes. *Journal of Asia Pacific Studies* [online]. 2012, Vol. 2, No. 3, s. 389-398. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119>

a právní zástupci a jednání je veřejné, pokud strany nepožádají, aby byla veřejnost vyloučena. Stát na sporu nezúčastněný může požádat Soud, aby se stal intervenientem, pokud se výsledek sporu může dotknout jeho právních zájmů. MSD rozhoduje na základě mezinárodního práva a za podklady pro rozhodování bere předně příslušné mezinárodní smlouvy, obyčejové obecně platné mezinárodní právo, obecné zásady právní, a precedenční judikaturu a nauku mezinárodního práva, ale jen jako podpůrný podklad. Na základě souhlasu stran může rozhodovat i na základě ekvity. Po vyhlášení rozsudku se tento stává závazným pro sporné strany. Nic ale nebrání stranám ani po vynesení rozsudku vyřešit si spor vlastní odlišnou dohodou, protože spor je plně v jejich dispozici. MSD je též oprávněn podávat posudky o kterékoliv právní otázce.¹¹³

Sporem mezi členskými státy EU, který řešil MSD, byl spor mezi Slovenskou republikou a Maďarskou republikou ohledně vodního díla Gabčíkovo- Nagymaros.¹¹⁴ Byl jedním z nejdůležitějších sporů v té době, protože obsahoval mnoho právních otázek, týkajících se mezinárodního práva, které tehdy nebyly v rozsudcích obsaženy. První byla dohoda obou sporných států, aby MSD použil specifickou interpretaci. Druhou zajímavostí bylo posuzování sporu ve světle vývoje ochrany životního prostředí. Zároveň měl MSD rozhodnout o náhradě škody.¹¹⁵ Československo a Maďarsko uzavřely dohodu ohledně postavení vodního díla na Dunaji v obou státech. Po rozpadu Československa Maďarsko přestalo se stavbou, z důvodů poškozování životního prostředí a Slovensko jako nástupnický stát, tak uvedlo do provozu prozatímní řešení vodního díla bez maďarské části. V říjnu 1998 byl vynesena rozsudek, který stanovil, že Maďarsko nebylo oprávněno přerušit a zastavit práce na vodním díle Nagymaros z důvodů změny politických a ekonomických souvislostí. Smlouva nepozbyla platnosti ani po rozpadu Československa a Slovensko do ní vstoupilo

¹¹³ Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora

¹¹⁴ Seznam sporů lze najít na stránce: <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=1>

¹¹⁵ OKOVA, Phoebe. EVANS, Malcolm. Case concerning the Gabčíkovo- Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1998, Vol. 47, No. 3. s. 688- 697 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/761430>

jako nástupce. Zároveň ale Slovensko nebylo oprávněno poté stavbu v dočasném řešení začít provozovat. Zároveň stanovil státům povinnost zahájit jednání k vyřešení sporu, a pokud se nedohodnou, je nutné stanovit režim provozu vodního díla podle původní smlouvy. Maďarsku také uložil povinnost nahradit Slovensku škody, které mu byly způsobeny zanecháním prací na vodním díle. Zároveň bylo v rozsudku zdůrazněno, že smlouva není statickým jevem a je nutno ji vykládat ve světle vývoje mezinárodního práva.¹¹⁶ V rozsudku soud též dal stranám specifické a konkrétní rady pro následné jednání ohledně splnění rozsudku. Tímto se výrazně projevil proaktivní přístup MSD k rozhodování. Neomezuje se jen na samotné rozhodnutí, ale vyjadřuje se i k následnému vývoji mezi stranami po rozsudku, aby bylo dodrženo mezinárodní právo.¹¹⁷

Dalším poměrně zajímavým sporem je Řecko proti Makedonské republice¹¹⁸, která je uchazečem o členství v EU. Státy vedou spor ohledně oficiálního názvu „Makedonská republika“, kdy Řecko tvrdí, že to je název jeho provincie a Makedonie, že jde o oficiální název státu. Kvůli tomuto sporu také Řecko blokuje členství Makedonie v mezinárodních organizacích včetně EU. Makedonie podala žalobu v dubnu 2008 k MSD pro blokování jejího členství Řeckem v NATO. Spor vyhrála a MSD rozhodl, že Řecko porušilo vzájemnou dohodu mezi Řeckem a Makedonií, a tím vyslal jasný signál, že s blokováním členství má přestat.¹¹⁹

¹¹⁶ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 25. září 1997. Maďarsko proti Slovenské republice. Věc Gabčíkovo- Nagymaros projekt [online]. International Court of Justice, [cit. 16. 3. 2014]. Dostupný z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/92/7375.pdf>

¹¹⁷ KOOJIMANS, Pieter. The ICJ in the 21st Century: Judicial Restraint, Judicial Activism, or Proactive Judicial Policy. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 2007, Vol. 56, No. 4, s. 749 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4498111>

¹¹⁸ Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 5. prosince 2011. Makedonská republika proti Řecku. Věc Žádost o prozatímní rozhodnutí ze dne 13. září 1995 [online]. International Court of Justice [cit. 24. 3. 2014]. Dostupný z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/142/16827.pdf#view=FitH&pagemode=none&search=%22macedonia%20greece%22>

¹¹⁹ HOMÁČKOVÁ, K. *Spor Makedonie a Řecka před Mezinárodním soudním dvorem*. Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci č. 12/2011, rubrika Mezinárodní politika a lidská práva, In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2014]

Závěr

Spory mezi státy vznikají už od dob prvních států, a i v situaci, kdy se stále více prosazuje spolupráce, dokonce až do míry jakési federalizace samostatných států existují stále okolnosti, právní i skutkové, o které se státy spoří. Řešení sporů prošlo výrazným vývojem, od používání vojenské síly jak neúčinnějšího prostředku, až po dnešní možnosti řešení. Výrazný rozvoj nenásilných způsobů nastal po přijetí Charty OSN a v ní obsaženém obecném zákazu použití síly. Státy tak byly v podstatě nuceny začít rozvíjet mírové formy, od nezávazných až po závazné a vynutitelné.

Mezi členskými státy EU vznikají spory stejně jako mezi státy jinými. Rozdílem je, že tyto spory mezi je nutno rozdělit do dvou skupin. První skupinou jsou spory, které se týkají výkladu a aplikace unijního práva. Při řešení těchto sporů jsou pak státy omezeny zúženým výběrem možností. V rámci nezávazných forem mohou použít diplomatické vyjednávání, pokud ale toto nevede k úspěchu, mají státy jedinou možnost a tou je SD EU. Zakládacími smlouvami mu totiž svěřili výlučnou pravomoc rozhodovat spory týkající se unijního práva. Nejdřív se ale musí stát obrátit na Komisi, která má za úkol posoudit případné porušení práva a pokusit se dovést strany k mimosoudnímu vyřešení. Pokud k dohodě a urovnání sporu nedojde, je stát oprávněn podat žalobu před SD EU. V rámci řízení se strany snaží svými vyjádřeními, replikami, duplikami, popřípadě též důkazy prokázat, zda k porušení došlo nebo nikoliv. Soudní dvůr pak vynese rozsudek, který je deklaratorním potvrzení o porušení, nebo žalobu zamítne.

Státy se ale této formě řešení vyhýbají, a pokud je to možné, tak volí řešení formou podání Komisi ohledně porušení unijního práva, která pak začne řízení proti členskému státu sama. Stát, který by jinak stál v roli žalobce, se může ke Komisi v soudním řízení připojit. Pokud tedy k samotnému řízení dojde, protože mnoho případů je vyřešeno už v rámci jednání před Komisí. Když se spor dostane až k vnesení odsuzujícího rozsudku, je stát povinen ho respektovat a porušení odstranit. Pokud tak však neučiní, na rozdíl od jiných způsobů řešení sporů, které

jsou zcela nebo jen těžko vynutitelné, má EU poměrně účinný způsob, jak dosáhnout splnění rozsudku. Sankční řízení znovu probíhá před SD EU na návrh Komise, a Soudní dvůr je oprávněn státu, který rozsudek nedodržel uložit pokutu. Sankce má většinou dostatečný odstrašující charakter, aby stát v porušování ustal.

Druhou skupinou jsou spory, které sice vznikají mezi členskými státy EU, jsou ale mimo oblast unijního práva. Tam mají státy na výběr ze všech možných způsobů řešení, jak nezávazných tak závazných. Řešení sporu je plně v jejich dispozici. Pokud jeden způsob selže, státy mohou bez omezení přejít na jiný. I v případě vyřešení sporu závazným způsobem, jako například arbitráží nebo soudním řízením, nic nebrání státům uzavřít odlišnou dohodu ohledně sporu.

Každý ze zmíněných způsobů řešení má své klady a také své zápory. Zajisté záleží i na pohledu státu, jestli jde o stát porušující své povinnosti, nebo stát který je poškozený. Některým vyhovují více nezávazné formy, jiné, zejména pak poškozené státy jsou více nakloněny závaznému řešení s možností vynucení. Nejvhodnější univerzální řešení tedy neexistuje a je na státech, aby povaze svého sporu a též svým představám přizpůsobily i způsob řešení. Nejvíce využíváno je ale jistě vyjednávání, které předchází každému sporu, či už týkajícího se unijního práva nebo mimo tuto oblast. Státy se snaží vyřešit spor vzájemnou dohodou ke spokojenosti obou stran, kdy nedochází ani k poškození vzájemných vztahů. Až jestli tento způsob selže, uchylují se k jiným způsobům.

Přínos této práce spatřuji především v ucelenějším pohledu na všechny možné způsoby řešení sporů mezi členskými státy, včetně sporů vznikajících v rámci unijního práva. V české odborné literatuře není věnováno moc prostoru řízení před SD EU o porušení povinností zahájeného žalobou členského státu, proto jsem se snažila v práci popsat jeho průběh. Zároveň jsem ale nastínila i jiné formy řešení a možnosti, které si státy mohou vybrat.

Seznam použité literatury

Monografie

1. ARNULL, Antony. *The European Union and its Court of Justice*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2006, 699 s. ISBN 0199258856
2. CASSESE, Antonio. *International law*. 2. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2005, 558 s. ISBN 9780199259397
3. CRAIG, Paul. *EU Law: Text, cases and materials*. 5. vyd. Oxford: Oxford University Press, 2011, 1155 s. ISBN 9780199576999
4. ČEPELKA, Čestmír; ŠTURMA, Pavel. *Mezinárodní právo veřejné*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2008, 840 s. ISBN 9788071797289
5. KLÍMA, Karel a kol. *Evropské právo*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 578 s. ISBN 9788073803353
6. MERRILLS, J. G. *International Dispute Settlement*. 4. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2011. s. 28-29. ISBN 9780521153393
7. ONDŘEJ, J.; POTOČNÝ, M. *Mezinárodní právo veřejné: zvláštní část*. 5., dopl. a rozš. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. s. 245.
8. TICHÝ, Luboš a kol. *Evropské právo*. 4. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, 953 s. ISBN 9788074003332
9. TÝČ, Vladimír a kol. *Soudnictví v institucionální struktuře Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, s. 31. ISBN 802103968X
10. TÝČ, Vladimír. *Základy práva Evropské unie pro ekonomy*. 6. aktualiz. vyd. Praha: Leges, 2006, 301 s. ISBN 9788087212608
11. WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. 1. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 250 s. ISBN 9788073803391

Odborné články

12. ANDREEVA, a kol. International Courts. *International Lawyer* [online]. 2012, Vol. 46, No. 1 [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/detail?vid=9&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119&bdata=Jmxhbm9Y3Mmc2l0ZT1laG9zdC1saXZl#db=a9h&AN=80040235&anchor=AN0080040235-4>
13. GIL IBÁNEZ, Alberto. The „Standard“ Administrative Procedure for Supervising and Enforcing EC Law: EC Treaty Articles 226 and 228. *Law and*

Contemporary Problems [online]. 2004, Vol. 68, No. 1, s. 139-140 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/27592080>

14. HOMÁČKOVÁ, K. *Spor Makedonie a Řecka před Mezinárodním soudním dvorem*. Bulletin Centra pro lidská práva a demokratizaci č. 12/2011, rubrika Mezinárodní politika a lidská práva, In: *ASPI* [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 12. 3. 2014]

15. CHATHÁIN NI, Carmel. The European Community and the Member States in the Dispute Settlement Understanding of the WTO: United or Divided? *European Law Journal* [online]. 1999, Vol. 5, No. 4, s. 461-478. [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=4&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119>

16. JIRKOVÁ, Pavla. *Činnost vládního zmocněnce pro zastupování ČR před SD EU a jeho vyjádření* [online]. Praha, 2013 [cit. 4. 3. 2014]. SVOČ. Karlova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: <http://svoc.prf.cuni.cz/sources/6/19/291.pdf>

17. KEOHAN, Robert; MORAVCSIK, Andrew; SLAUGHTER, Anne-Marie. Legalized Dispute Resolution: Interstate and Transnational. *International organization* [online]. 2000, Vol. 54, No. 3, s. 457- 488. [cit. 20. 2. 2014] ISSN: 00208183. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2601341>

18. KOOJIMANS, Pieter. The ICJ in the 21st Century: Judicial Restraint, Judicial Activism, or Proactive Judicial Policy. *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 2007, Vol. 56, No. 4, s. 741-753 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/4498111>

19. NARANG, Monica. ICJ & Peacefull Settlement of Disputes. *Journal of Asia Pacific Studies* [online]. 2012, Vol. 2, No. 3, s. 389-398. [cit. 25. 3. 2014]. Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.muni.cz/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=9a8459fb-ae96-4ac5-b78f-677a0270d232%40sessionmgr115&hid=119>

20. OKOVA, Phoebe. EVANS, Malcolm. Case concerning the Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia). *The International and Comparative Law Quarterly* [online]. 1998, Vol. 47, No. 3. s. 688- 697 [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/761430>

21. SCHWARZE, Jürgen. Judicial review of European Administrative Procedure. *Law and Contemporary problems*. [online]. 2004, Vol. 68, No. 1, s. 91- 98 [cit. 14. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/27592078>

22. SMOLEK, M. „*Infringementy*“ – *bezzubé psisko na členské státy?*. Jiné právo [online]. publikováno 3.9.2008 [citováno 12.1.2014]. Dostupný z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2008/09/infringementy-bezzub-psisko-nalensk>.

html>.

Soudní rozhodnutí

23. Rozsudek Soudního dvora ze dne 13. listopadu 1964. Komise Evropských společenství proti Lucemburskému velkovévodství a Belgickému království. Spojené věci C- 90 a 91/63. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87170&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=567929>

24. Rozsudek Soudního dvora ze dne 10. prosince 1968. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 7/68. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87685&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=600076>

25. Rozsudek Soudního dvora ze dne 19. listopadu 1969. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 45/64. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87397&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=595603>

26. Rozsudek Soudního dvora ze dne 9. července 1970. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 26/69. *Curia* [online]. [cit. 11. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=87729&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=598877>

27. Rozsudek Soudního dvora ze dne 7. února 1973. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 39/72. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=88354&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=601931>

28. Rozsudek Soudního dvora ze dne 25. září 1979. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 232/78. *Curia* [online]. [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=90221&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618235>

29. Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 1979. Francouzská republika proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irska. Věc C- 141/78. *Curia* [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=90056&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=623522>

30. Rozsudek Soudního dvora ze dne 11. července 1985. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 101/84. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=93375&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=603685>
31. Rozsudek Soudního dvora ze dne 27. dubna 1988. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 225/86. *Curia* [online]. [cit. 7. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=94892&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=587957>.
32. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 8. července 1999. Komise Evropských společenství proti Řecké republice. Věc C- 215/98. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=44306&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=602582>
33. Rozsudek Soudního dvora ze dne 16. května 2000. Belgické království proti Španělskému království. Věc C- 388/95. *Curia* [online]. [cit. 2. 3. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=45271&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=623954>
34. Rozsudek Soudního dvora (pátého senátu) ze dne 14. listopadu 2002. Komise Evropských společenství proti Spojenému království Velké Británie a Severního Irsku. Věc C- 140/00. *Curia* [online]. [cit. 12. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=47509&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=603114>
35. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 25. listopadu 2003. Komise Evropských společenství proti Španělskému království. Věc C- 278/01. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48422&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=619562>
36. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 9. prosince 2003. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 129/00. *Curia* [online]. [cit. 15. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=48783&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=617061>
37. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 12. července 2005. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 304/02. *Curia* [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=60408&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620673>

38. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 14. března 2006. Komise Evropských společenství proti Francouzské republice. Věc C- 177/04. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57661&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=306155>
39. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 30. května 2006. Komise Evropských společenství proti Irsku. Věc C- 459/03. *Curia* [online]. [cit. 8. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57551&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=593572>
40. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 18. července 2006. Komise Evropských společenství proti Italské republice. Věc C- 119/04. *Curia* [online]. [cit. 17. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/showPdf.jsf?text=&docid=57017&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=618953>
41. Rozsudek Soudního dvora (prvního senátu) ze dne 10. ledna 2008. Komise Evropských společenství proti Portugalské republice. Věc C- 70/06. *Curia* [online]. [cit. 18. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=69544&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=620289>
42. Rozsudek Tribunálu (třetího senátu) ze dne 29. března 2011. Portugalská republika proti Evropské komisi. Věc T- 33/09. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=80811&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=621146>
43. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 16. října 2012. Maďarsko proti Slovenské republice. Věc C- 364/10. *Curia* [online]. [cit. 8. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=128561&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=594496>
44. Rozsudek Soudního dvora (velkého senátu) ze dne 15. ledna 2014. Evropská komise proti Portugalské republice. Věc C- 292/11 P. *Curia* [online]. [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=146383&pageIndex=0&doclang=CS&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=621471>
45. Rozsudek Mezinárodní soudního dvora ze dne 25. září 1997. Maďarsko proti Slovenské republice. Věc Gabčíkovo- Nagymaros projekt [online]. International Court of Justice, [cit. 16. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/92/7375.pdf>

46. Rozsudek Mezinárodního soudního dvora ze dne 5. prosince 2011. Macedonská republika proti Řecku. Věc Žádost o prozatímní rozhodnutí ze dne 13. září 1995 [online]. International Court of Justice [cit. 24. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/docket/files/142/16827.pdf#view=FitH&pagemode=none&search=%22macedonia%20greece%22>

Kvalifikační práce

47. ONDREJÁT, Martin. *Pokutování členských států* [online]. Brno, 2008 [cit. 21. 2. 2014]. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Právnická fakulta. Dostupné z: http://is.muni.cz/th/107883/pravf_m/diplomka.pdf

Právní předpisy

48. Charta Organizace spojených národů a Statut mezinárodního soudního dvora [online]. Informační centrum OSN v Praze, [cit. 17. 3. 2014]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/dokumenty-osn/soubory/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf>.

49. Jednací řád Soudního dvora ze dne 6. 11. 2012. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 26. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:337:0001:0042:CS:PDF>

50. Smlouva o Evropské unii (SEU) byla podepsána 7. února 1992 v Maastrichtu a vstoupila v platnost 1. listopadu 1993. CELEX: 11992M/TXT.

51. Smlouva o fungování Evropské unie. Konsolidované znění publikované v Úř. věst. C 83, 30. 3. 2010, s. 25 CELEX: 12010E/TXT.

52. Usnesení vlády ČR ze dne 4. 2. 2004 č. 113. *Statut vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudním dvorem Evropské unie*. [cit. 1. 3. 2014]. Dostupné z: [https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/esd/\\$file/statutVLZ.pdf](https://isap.vlada.cz/homepage2.nsf/pages/esd/$file/statutVLZ.pdf)

53. 3. Protokol o Statutu Soudního dvora Evropské unie. In: *EUR-Lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 26. 2. 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:310:0210:0224:CS:PDF>

Elektronické prameny

54. Curia: *Soudní dvůr Evropských společenství: historické milníky, budovy a symboly*. [online]. [cit. 1. 2. 2014]. Dostupný z: http://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2012-08/histoire_cs.pdf

55. OSN: *Handbook on the Peaceful Settlement of Disputes between States* [online]. Published by United Nations in New York, 1992 [cit. 20. 2. 2014]. Dostupné z: <<http://www.un.org/law/books/HandbookOnPSD.pdf>>
56. International Court of Justice. *List of Cases referred to the Court since 1946 by date of introduction* [online]. Dostupné z: <<http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=2&sort=1&p3=0>>.
57. PCA Press Release, [online]. Permanent Court of Arbitration, [cit. 16. 3. 2014] dostupný z: http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1443
58. Permanent Court of Arbitration. *Cases* [online]. Dostupné z: http://www.pca-cpa.org/showpage.asp?pag_id=1029